

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Ideologie v periodickém tisku během Zimních
a Letních olympijských her 1968**

Bakalářská práce

Autor práce: Martina Pokludová

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: PhDr. Petr Bednařík, PhD.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze 10. května 2018

Martina Pokludová

Bibliografický záznam

POKLUDOVÁ, Martina. *Ideologie v periodickém tisku během Zimních a Letních olympijských her 1968*. Praha, 2018. 72 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce PhDr. Petr Bednařík, PhD.

Rozsah práce: 119 826 znaků

Anotace

Tato práce zachycuje dění X. zimních olympijských her 1968 a XIX. letních olympijských her 1968 v kontextu historického pozadí politického a společenského vývoje v Československu z pohledu tehdejšího způsobu jejich prezentace v dobových tištěných médiích. Popisuje základní principy ideologie se zaměřením na ideologie socialismu a komunismu, historické souvislosti roku 1968 v Československu se zaměřením na vojenskou intervenci vojsk Varšavské smlouvy do země v srpnu daného roku, i vznik a původ olympijského hnutí. Ve druhé části pojednává o obou Olympijských hrách 1968 z pohledu československé účasti a přibližuje také hlavní témata, která se ve spojení s nimi objevila v dobovém periodickém tisku. Samotná analýza tisku se týká dvou deníků s velkým společenským přesahem a sportovní a politickou tematikou – jsou to *Československý sport* a *Rudé právo*. Analýza se snaží prokázat ideologické prvky v mediálních obsazích daných deníků, které se týkají olympijských her i myšlenek olympijského hnutí nebo lokální politické situace. Analýza dále přináší souhrn toho, do jaké míry o Olympijských hrách 1968 tyto deníky informovaly, zda a jak se tato mediální reflexe v případě Zimních olympijských her 1968 ve Francii a Letních olympijských her 1968 v Mexiku lišila v závislosti na společenských a politických změnách v Československu.

Annotation

This thesis captures the events of the X Olympic Winter Games 1968 and Games of the XIX Olympiad 1968 in context of historical background of political and social evolution in Czechoslovakia from perspective of their that time's presentation manner in the period printed media. It describes basic ideology principles focusing on socialism and communism, 1968 historical context in Czechoslovakia focusing on Warsaw Pact military invasion of the land in August that year, also start and origins of the Olympic movement. The second part of this thesis deals with both 1968 Olympic Games from perspective of the czechoslovakian attendance and brings main related topics turned up in the period periodicals closer. The analysis itself refers to two journals with big social overlap and sport and political theme – they are *Československý sport* and *Rudé právo*. The analysis has tried to pointed out the ideological elements in the media contents of the journals which features the Olympic Games, also the Olympic movement thoughts or local political situation. The analysis has further brought summary of how much the journals reported about the 1968 Olympic Games closer,

if so and how this kind of media reflection in case of the 1968 Winter Olympics in France and the 1968 Summer Olympics in Mexico differs from each other depending on social and political changes in Czechoslovakia.

Klíčová slova

média, periodický tisk, olympijské hry, ideologie, srpen 1968, komunismus, Československý sport, Rudé právo

Keywords

media, periodicals, the Olympic Games, ideology, August 1968, communism, Československý sport, Rudé právo

Title

Ideology in periodicals during the 1968 Winter Olympic Games and the 1968 Summer Olympic Games

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Petru Bednaříkovi, PhD. za to, že se zodpovědně ujal vedení mé práce a během jejího psaní mi poskytoval přínosné rady a doporučení. Mé poděkování patří i mým blízkým, díky jejichž podpoře jsem tuto práci dokázala dokončit.

Obsah

ÚVOD	2
1. VYMEZENÍ POJMŮ	3
1. 1 Ideologie	3
1. 1. 1 Komunistická ideologie	5
1. 2 Politika ve sportu	9
2. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	10
2. 1 Pražské jaro 1968	10
2. 2 Operace „Dunaj“ 1968	12
2. 3 Vojenská intervence SSSR do ČSSR 1968	14
3. OLYMPIJSKÉ HRY	20
3. 1 Stručná historie	20
3. 2 X. zimní olympijské hry 1968 ve Francii	22
3. 2. 1 Důležitá témata během her	22
3. 2. 2 Československo a jeho účast na hrách	23
3. 3 XIX. letní olympijské hry 1968 v Mexiku	23
3. 3. 1 Důležitá témata během her	24
3. 3. 2 Československo a jeho účast na hrách	25
4. ZOBRAZENÍ UDÁLOSTÍ BĚHEM OLYMPIJSKÝCH HER 1968 V DOBOVÉM PERIODICKÉM TISKU VE VZTAHU K DOBOVÉ REŽIMNÍ IDEOLOGII	26
4. 1 Stručná charakteristika vybraného periodického tisku	26
4. 1. 1 Československý sport	26
4. 1. 2 Rudé právo	27
4. 2 Události X. zimních olympijských her 1968 a jejich pojetí tiskem v období 30. 1. – 3. 3. 1968	28
4. 2. 1 Československý sport	28
4. 2. 2 Rudé právo	31
4. 3 Události X. letních olympijských her 1968 a jejich pojetí tiskem v období 5. 10. – 3. 11. 1968	34
4. 3. 1 Československý sport	34
4. 3. 2 Rudé právo	39
ZÁVĚR	43
SUMMARY	46
POUŽITÉ ZDROJE A ODBORNÁ LITERATURA	47
SEZNAM ZKOUMANÝCH ČLÁNKŮ	49
PŘÍLOHY	56

ÚVOD

Ve své práci jsem se zaměřila na reformní období roku 1968 v Československu včetně jeho vyústění v srpnovou vojenskou intervenci vojsk Varšavské smlouvy na území státu. Události tohoto období zahrnují dvě velké a z historického hlediska i klíčové sportovní události – zimní a letní olympijské hry. Cílem zkoumání pro potřeby této práce bylo odhalit ideologické prvky, které se promítly do informování veřejnosti o obou Olympijských hrách, a to ve dvou tištěných denících – sportovně založeném *Československém sportu* a ryze komunistickém *Rudém právu*. Pracovala jsem s hypotézou, že periodický tisk ve třech čtvrtinách roku 1968 prošel změnami v návaznosti na tehdejší aktuální politickou situaci v zemi – od zahájení reformního procesu přes období Pražského jara až po vojenskou intervenci v srpnu. Jak se ideologicky po obsahové stránce jeví články s olympijskou tematikou v denním tisku, jak samotná ideologie zasáhla do informovanosti o olympijských hrách a jak se v souladu se sovětskou okupací změnila?

Téma práce jsem si vybrala takové, protože se velmi zajímám o sport i olympijské hry, zároveň jsem fascinována událostmi roku 1968 v Československu, a proto jsem se rozhodla spojení těchto dvou prvků zkoumat. Téma a zaměření práce mi dalo možnost nahlédnout do historie a zjistit, jaké bylo vnímání Olympijských her na domácí půdě v tomto emotivním dějinném období, jak jej tisk prezentoval a jaký vůbec měly dané události Her na veřejnost dopad.

Oproti tezi této práce jsem se rozhodla upravit podkapitoly 3.2.1 a 3.3.1, které jsem v původní tezi nazvala jako *Důležité události během her*, z nichž každá spadala do kapitol jedněch olympijských her. Názvy těchto podkapitol jsem upravila na *Důležitá témata během her*, a to z důvodu, že konkrétním událostem, o nichž hovořil tehdejší tisk ve spojitosti s olympijskými hrami, se věnuji přímo v analytické části práce. Pro pojmenování okolností v přístupu k hrám jsem nakonec zvolila vhodnější označení – *témata*. Druhou změnu jsem provedla u kapitoly 5, kterou jsem vzhledem k její charakteristice souhrnu výsledků provedené analýzy sloučila se Závěrem.

1. VYMEZENÍ POJMŮ

1. 1 Ideologie

Neexistuje mnoho politických termínů, o kterých by se vedlo tolik zásadních a vášnivých diskusí. Jedním z nich může být definice slova *ideologie*. Obecně přijatelná definice totiž neexistuje: existuje jediné škála definic, které si navzájem konkurují. Termín *ideologie* v sobě zahrnuje také debatu o roli idejí v politice a o vztahu mezi názory a teoriemi na jedné straně a materiálním životem či politickým chováním na straně druhé. Pojem *ideologie* v minulosti nebylo možné odsunout stranou od probíhajícího boje mezi politickými ideologiemi a v jejich rámci. Termín *ideologie* se po značné dějinné období užíval jako politická zbraň, nástroj, pomocí něhož bylo možno odsuzovat nebo kritizovat konkurenční soubory idejí či názorové systémy obecně. Ideologii se dávaly mimo jiné i významy jako př. „*systém politických názorů, soubor politických idejí orientovaných na jednání, ideje vládnoucí třídy, světový názor určité společenské třídy nebo skupiny, ideje, které mezi vykořisťovanými či utiskovanými šíří falešné vědomí, ideje, které jednotlivce zařazují do určitého sociálního kontextu a vyvolávají v něm pocit příslušnosti k určitému kolektivu, oficiálně sankcionovaný soubor idejí, používaný k legitimizaci určitého politického systému nebo režimu, všeobsáhlá politická doktrína, která si nárokuje monopol na pravdu nebo abstraktní a utříděný soubor politických ideálů.*“¹

Výraz *ideologie* jako první výrazně prosazoval za francouzské revoluce Antoine Destutt de Tracy (1754 – 1836)² a poprvé byl veřejně použit v roce 1796³. Tímto výrazem se snažil označit „vědu o idejích“, doslova by se tedy dal použít i výraz *idea-logie*. Byl toho názoru, že ideologie bude nakonec uznána za královnu věd. A i když sám Destutt de Tracy očekával víc, samotný původní význam termínu *ideologie* měl na jeho budoucí užívání velmi malý vliv.⁴

Pojem *ideologie* se, jako většina věcí moderní doby, zrodil v době osvícenství. Ačkoliv se jeho užití Destuttem de Tracym dalším užíváním radikálně proměnilo (zejména

¹ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 23)

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž. (s. 23 – 24)

zásluhou Karla Marxe a Bedřicha Engelse⁵ nabylo své dnešní podoby), zůstává nezpochybnitelným dědictvím osvícenství, tím, že „*iniciovalo či systemizovalo, spolu s jinými sociokulturními a technologickými událostmi, vznik hlavních ideologických proudů, tedy liberalismus, socialismus a konzervatismus. Kromě toho se osvícenský projekt etabloval i v jiných, pro dějiny dvacátého století určujících ideologií.*“⁶

Ideologie je svým způsobem provázaný soubor idejí, které se samy stávají základem určitého organizovaného politického postupu. Tento postup má buď za cíl stávající systém moci zachovat, pozměnit jej anebo svrhnout. Všechny ideologie tudíž: a) přicházejí s určitým zhodnocením stávajícího uspořádání, obvykle v podobě určitého „světového názoru“, b) předkládají model nějaké žádoucí budoucnosti, nějakou vizi „dobré společnosti“ a c) objasňují, jak by se politická změna mohla nebo měla přivodit. Takto pojatá definice termínu však není původní ani nová; zcela však odpovídá tomu, jak se slovo *ideologie* ve společenských vědách užívá. Zároveň ale upozorňuje i na některé významné a specifické rysy tohoto fenoménu. „*Zejména zdůrazňuje, že složitost ideologie vyvěrá z toho, že překračuje tradiční hranice mezi myšlením deskriptivním a normativním a mezi politickou teorií a politickou praxí. Stručně řečeno, ideologie přináší syntézu dvojího druhu: mezi porozuměním a angažovaností a mezi myšlením a jednáním.*“⁷

Nelze pochybovat o tom, že součástí ideologie je určování si nároku na odhalení pravdy; v tomto smyslu lze na různé ideologie pohlížet jako na „režimy pravdy“. „*Tím, že nás vybavuje jazykem politického diskursu a souborem východisek a předpokladů k uvažování o tom, jak společnost funguje a jak by fungovat měla, ideologie strukturuje jak naše myšlení, tak naše jednání.*“⁸ Jako určitý „režim pravdy“ je vždy spjata s mocí. Ideologie, jak již bylo zmíněno výše, hrají klíčovou roli buď při udržování stávající struktury moci, a to tím, že ji líčí jako korektní, přirozenou, oprávněnou apod., nebo při jejím oslabování a zpochybňování, a to s poukazem na její nepravosti a nespravedlnosti a na zobrazení předností alternativních struktur.⁹

⁵ Karel Marx byl německý filozof, ekonom a politický myslitel, zpravidla prezentovaný jako otec komunismu 20. století. Poté, co krátkou dobu přednášel na univerzitě a následně se věnoval žurnalistice, Marx strávil zbytek života jako aktivní revolucionář a spisovatel žijící v Londýně a finančně podporovaný svým přítelem a celoživotním spolupracovníkem Bedřichem Engelsem. (Heywood, 2005: 121)

⁶ ŠARADÍN, Pavel. *Historické proměny pojmu ideologie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. 131 s. Politologická řada; č. 12. ISBN 80-85959-94-1. (s. 7)

⁷ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 28)

⁸ Tamtéž (s. 32)

⁹ Tamtéž.

1. 1. 1 Komunistická ideologie

Samotný termín *komunismus* vznikl pozdě, až ve 40. letech 20. století¹⁰ jako první zobecněl ve francouzštině, němčině a angličtině. „*Zásadově hlásal snahu rozbořit základy společnosti a přebudovat ji.*“¹¹ Podle dalších informací z konkrétních pramenů jeho výklad bezpochyby úzce souvisí s dalšími ideologiemi, a to se socialismem a zejména marxismem.

Samo slovo *socialismus* může být chápáno přinejmenším trojím způsobem. Podle jednoho názoru je socialismus ekonomický model, zpravidla spojovaný s určitou formou zespolečnění a plánování. Druhý přístup pojímá socialismus jako nástroj dělnického hnutí. Třetí, širší smysl je potom jako určité politické krédo či jako ideologie vyznačující se specifickým souborem myšlenek, hodnot a teorií, z nichž nejdůležitější jsou pospolitost, spolupráce, rovnost, společenská třída a společné vlastnictví.¹² Ačkoliv se socialisté občas dovolávali intelektuálních kořenů sahajících až k Platónově Ústavě¹³ či k Utopii Thomase Mora¹⁴, stejně jako v případě liberalismu a konzervatismu můžeme zasadit počátky socialismu do 19. století.¹⁵ „*Socialismus vznikl jako reakce na sociální a ekonomické poměry, které se v Evropě vytvořily v důsledku růstu průmyslového kapitalismu. Socialistické ideje začaly být brzy spojovány s nástupem nové, početnější třídy průmyslových dělníků, kteří trpěli bídou a strádáním, jež provázaly první fáze industrializace. Socialismus vznikl jako kritika liberální tržní společnosti a vyznačoval se snahou předložit alternativu průmyslového kapitalismu.*“¹⁶

Velká část prvních socialistů zastávala takové přesvědčení, že socialismus bude možné nastolit jedině revolučním svržením stávajícího politického systému. Souhlasně tímto přijímalo, že součástí takové revoluce bude nutně násilí. Ve druhé polovině 20. století, kdy můžeme hovořit o rozmachu socialismu, se víry v revoluci drželi nejvíce socialisté

¹⁰ SERVICE, Robert. *Soudruzi: světové dějiny komunismu*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2009. 482 s., [24] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-257-0105-8. (s. 23)

¹¹ Tamtéž.

¹² HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 113)

¹³ Řecký filozof, pedagog a matematik. Ústava je jedním z jeho vrcholných děl a jedním z nejdůležitějších a nejslavnějších textů západní filozofie. [Platón. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Platón>]

¹⁴ Anglický humanista, politik a spisovatel, svatý mučedník katolické církve. Latinský spis Utopie patří k jeho nejznámějším dílům, líčí v něm své představy o ideálním státě. [Thomas More. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Ecnomia, 2015 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/kultura/thomas-more/r~3eadcca68ddb1e59772002590604f2e/?redirected=1523107824>]

¹⁵ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 111)

¹⁶ Tamtéž.

v rozvojovém světě. Po roce 1945 došlo u mnoha národně osvobozenecých hnutí k „ozbrojenému boji“: představitelé těchto hnutí měli za to, že koloniální nadvlády se nelze zbavit vyjednáváním ani volbami. Zvolili tedy revoluční „cestu“, se kterou je však zároveň spojen sklon k diktatuře a politické represi. I když první socialisté často podporovali osvědčenou myšlenku revoluce, v 19. století nadšení pro lidové povstání ustávalo, minimálně tedy ve vyspělých kapitalistických zemích západní a střední Evropy. Na konci 19. století však městské dělnictvo ztratilo touhu po revoluci, a došlo tedy k jejich integraci do společnosti. Tato dělnická třída si ale jako kompenzaci začala vytvářet řadu různých institucí – dělnické kluby, odborové organizace, politické strany atd. Někdy na konci 1. světové války navíc ve většině západních zemí již existovalo všeobecné volební právo mužů; počet zemí, které dávaly volební právo i ženám, se taktéž zvyšoval. Tyto veškeré vedlejší faktory vedly následně k tomu, že se socialisté od myšlenky ozbrojeného povstání distancovali a přesvědčovali sami sebe, že k socialismu vede i jiná cesta – evoluční, „demokratická“, čili „parlamentní“.¹⁷

Jak dosáhnout socialismu, potažmo predikci nevyhnutelného nástupu komunismu, zformulovali dva výrazní němečtí myslitelé Karel Marx a Bedřich Engels, o nichž již byla řeč výše. Striktně vzato se termín „marxismus“ jako určitý kodifikovaný soubor myšlenek objevil teprve po Marxově smrti v roce 1883.¹⁸ Byl výsledkem snah zejména celoživotního Marxova spolupracovníka Engelse, německého socialistického vůdce Karla Kautského a ruského teoretika Georgije Plechanova, jak dát uceleně Marxovy myšlenky a teorie dohromady do podoby jakéhosi komplexního a systematicky uspořádaného světového názoru vyhovujícího potřebám sílícího socialistického hnutí. Přesto byl však sám Marx přesvědčen o tom, že vypracoval zcela nový socialismus, který je vědecký, a to především ve smyslu odhalení podstaty společenského a dějinného vývoje, zdaleka ne v předkládání v jádru etické kritiky kapitalismu. Můžeme odlišit minimálně tři podoby marxismu – klasický marxismus, ortodoxní komunismus, moderní marxismus.¹⁹

To, co ve 20. století vešlo ve známost jako komunismus, můžeme označit za výsledek mnoha vlivů. Základním pilířem komunismu byla oficiální ideologie nejprve SSSR a poté i ostatních komunistických států. Marx a Engels – zakladatelé učení, které je dnes známé

¹⁷ Tamtéž (s. 122 – 124)

¹⁸ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 136)

¹⁹ Tamtéž.

pod pojmem marxismus – uznávali tři hlavní zdroje inspirace.²⁰ Marx a Engels – oba chtěli být bráni vážně jako propagátoři „moderního“, „vědeckého“ a „současného“ komunismu. Nechtěli, aby jejich vlastní ideje byly pošpiněny spojováním s předchozími ani soudobými mysliteli. Ve skutečnosti měli neustále naspěch, domnívali se, že žijí na sklonku kapitalistické éry a že se blíží nová éra – éra komunismu. Klíčový byl pro marxismus tzv. sen o apokalypse, po níž má nevyhnutelně následovat ráj.²¹ *„Zakladatelé marxismu stavěli do popředí své analýzy třídní boj; tvrdili, že dělnická třída (neboli proletariát) přetvoří politiku, ekonomiku a kulturu celého světa. Podle Marxe a Engelse neměla přijít spása skrze jednotlivce, nýbrž prostřednictvím celé třídy. Zkušenosti proletariátu s úpadkem za kapitalismu mu měly být motivací ke změně charakteru společnosti a jeho praxe a organizace by mu umožnila dovést úkol ke zdárnému konci. Kolektivní úsilí socialistických dělníků mělo přeměnit život lidem dobré vůle – a ti, kdo by kladli odpor, by byli potlačeni.“*²² Pro komunismus 20. století byli Karel Marx a Bedřich Engels jednoznačnou inspirací – nikdo jiný v obdobném rozsahu nezaujal myšlenkovou orientaci krajní levice, ani ke svému stanovisku nedokázal přitáhnout ostatní. Hlavním cílem pro oba spolupracovníky bylo vytvoření celosvětové komunistické společnosti. Opravdu věřili tomu, že komunismus již v dávných staletích před vznikem tzv. třídní společnosti existoval. Nedokázali ani pomyslet na to, že by dospěli ke kompromisu s kapitalismem nebo parlamentarismem. Bylo to pro ně přímo nepřijatelné. Přitom však nebyli toho názoru, že by svou politikou prosazovali heslo „všechno, nebo nic“. Komunismus brali jako nevyhnutelnou poslední fázi dějin lidstva; své předchůdce i současné protivníky zavrhovali jako „utopické“ myslitele, kteří nemají dostatečně rozvinuté vědecké chápání.²³ *„Dopad jejich spisů a jejich politikaření byl hrozivý. V budoucnu již bylo mimo úzce zaměřené učenecké nebo sektářské skupiny bráno vážně jen málo dalších variant komunismu. Pro většinu lidí byly marxismus a komunismus svým záběrem totožné. Ten druh marxismu, o němž věděli, byl ve větší či menší míře spojen s výkladem předkládaným Leninem a strůjci říjnové revoluce v Rusku 1917.“*²⁴

²⁰ „Politicky byli hluboce ovlivněni tím, co věděli o Maximilienu Robespierrovi a dalších radikálních politicích Francouzské revoluce z konce 18. století. U ekonomiky významně čerpali z idejí Davida Ricarda a dalších teoretiků, kteří zkoumali mimořádné hnací síly ve výrobě a obchodě rozpoutané kapitalismem ve Spojeném království. Filozoficky pak byli fascinováni Hegelovými spisy, v nichž jejich německý kolega hlásal, že historie prochází fázemi, které podmiňují způsob, jímž lidstvo myslí a jedná, a že velké změny v sociálním životě nejsou pouze povrchního nebo cyklického charakteru.“ (Service, 2009: 23)

²¹ SERVICE, Robert. *Soudruzi: světové dějiny komunismu*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2009. 482 s., [24] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-257-0105-8 (s. 23 – 24)

²² Tamtéž. (s. 29)

²³ Tamtéž. (s. 23 – 34)

²⁴ Tamtéž. (s. 32)

Říjnová revoluce v Rusku a její následky ve 20. století významným způsobem formovaly představy o komunismu. Bolševická strana vedená V. I. Leninem²⁵ se v listopadu 1917 dostala k moci a v roce následujícím se přejmenovala na „Komunistickou stranu“. Vůdcové bolševiků se jako vůbec první úspěšní komunističtí revolucionáři těšili v celém komunistickém světě nesporné autoritě. Pod ideologickým vedením Moskvy se komunistické strany zformované v dalších zemích světa připojily ke Komunistické internacionále, tedy tzv. Kominterně, založené v roce 1919²⁶. „*Sovětský komunismus se stal dominantním modelem komunistického vládnutí a myšlenky marxismu-leninismu vládnoucí ideologií komunistického světa.*“²⁷

Samotný komunismus 20. století se ale dost odlišoval od myšlenek a očekávání, která měli Marx a Engels. I když se komunistické strany vzniklé v tomto období opíraly o teorie klasického marxismu, musely se zároveň přizpůsobit úkolům získání a udržení moci. V tomto smyslu byl komunismus tzv. marxismem v praxi. „*Stal se spíše ideologií modernizace než ideologií sociální a lidové emancipace. Komunistické režimy 20. století musely mimo jiné čelit vnitřním i vnějším nepřátelům. Vznikající komunistické režimy si v důsledku toho zvykly používat donucovací prostředky, aby udržely politickou stabilitu a ubránily se třídním nepřátelům.* Zásadní vliv na tvářnost sovětského komunismu, který se později stal základem světového komunistického hnutí, mělo rozhodující osobní přispění prvních dvou bolševických vůdců – Lenina²⁸ a Stalina²⁹.“³⁰

²⁵ Vladimír Iljič Lenin (1870 – 1924) byl ruský marxistický teoretik a revolucionář, který se stal marxistou v roce 1889, v roce 1903 založil bolševickou stranu a v roce 1917 byl hlavním strůjcem Říjnové revoluce. Do konce svého života stál v čele sovětského státu, i když po několika mozkových příhodách žil od roku 1922 v ústraní. (Heywood, 2009: 134)

²⁶ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 133)

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Leninovy myšlenky byly výrazem jeho zájmu právě o problémy získání moci a nastolení vlády komunistů. Stále zastával myšlenku revoluce, podle jeho názoru politickou moc nelze nastolit a získat prostřednictvím volební urny, ale jen ozbrojeným povstáním. Lenin byl nakloněn dočasné diktatuře proletariátu v období po svržení kapitalismu do nastolení tzv. úplného komunismu, čímž souhlasil s Marxem. Teorie leninismu zastává existenci monopolistické strany, která jediná zastupuje myšlenky a zájmy proletariátu a směřuje k jedinému cíli – vybudování komunismu. (Heywood, 2005: 133 a 135)

²⁹ Josef Vissarionovič Stalin (1879 – 1953) byl ruský revolucionář a v letech 1924 - 1953 vůdce Sovětského svazu. K bolševikům se přidal v roce 1903 a o necelých dvacet let později se stal generálním tajemníkem Komunistické strany. Po Leninově smrti to byl on, kdo dokázal získat moc v zemi, kterou udržoval všeobecným terorem a kultem osobnosti. „*Z politického hlediska byl stalinismus jednou z forem totalitní diktatury, realizované prostřednictvím monolitní vládnoucí strany, ve které byla veškerá diskuze či kritika vymýcena terorem, který se prakticky rovnal občanské válce namířené proti samotné straně.*“ (Heywood, 2005: 134 – 136)

³⁰ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6. (s. 133)

1. 2 Politika ve sportu

Vztah sportu, mediálního sportu, a politických ideologií nemůže být vždy zcela jednoznačný.³¹ Sport jako takový je svou podstatou politickým fenoménem, i když nemůžeme jednoznačně říci, proč se tak děje, nebo k tomuto tvrzení přidat nějaké konkrétní vysvětlení. Někjaký druh vztahu sportu k politickým ideologiím je však dobře známý i široké veřejnosti. Ovšem málokdy můžeme tento vztah dostatečně prozkoumat na to, abychom dospěli k určitému důkazu o vzájemné působnosti obou činitelů. Je to také kvůli tomu, že sport funguje pro mocenskou ideologii rovněž jako forma zábavy. Ani to, že si určitá politická ideologie dokáže dělat sama sobě prostřednictvím sportu reklamu, neznamená, že jejich vzájemný vztah znamená politicky něco více. Jde pouze o silnou formu prosazování role státu do oblasti sportu.³² Když do tohoto vztahu zakomponujeme ještě roli médií, tak ty na jedné straně stávající politické ideologie podporují, zároveň ale jejich prostřednictvím nelze na sport a sportovní události nahlížet pouze z ideologické perspektivy. Sportovní události totiž plní i kulturní a sociální významy.³³

Zaměříme-li se na konkrétní komunistickou ideologii v souvislosti se sportem, na první pohled vypadá jednoznačněji než možné další ideologické případy. Ve všech komunistických společnostech včetně Sovětského svazu je sport právě tím prostředkem, díky kterému je možno vyzvat na souboj ekonomicky zvyhodněné národy nebo politické utlačovatele, a dokonce je porazit. Sport z hlediska sociologie sportu v režimu komunismu potom „vystupuje jako subsystém v rámci celkového systému společnosti a plní čtyři hlavní funkce, kterými jsou adaptace, dosažení cíle, integrace a podpora. Tyto funkce se ovšem v rétorice socialistického sportu často redukují na vzdělávací a estetickou dimenzi.“³⁴

³¹ BINKOVÁ, Pavlína. Ideologie, sport a mediální událost. *Revue pro media* [online]. 2006, **2006**(11), 7 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue11/esej_binkova_11.pdf

³² HOBERMAN, John M. *Sport and Political Ideology* [online]. 1. Austin, Texas, US: University of Texas Press, 1984 [cit. 2018-04-06]. ISBN 9780292768871. Dostupné z: <https://play.google.com/books/reader?id=MXT8AwAAQBAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PT8>

³³ BINKOVÁ, Pavlína. Ideologie, sport a mediální událost. *Revue pro media* [online]. 2006, **2006**(11), 7 [cit. 2018-04-06], str. 10 (v pořadí číslo 3). Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue11/esej_binkova_11.pdf

³⁴ Tamtéž.

2. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

2. 1 Pražské jaro 1968

Na podzim 1967 došlo k otevřenému střetu uvnitř vedení KSČ. Opoziční, reformní hnutí se vymezovalo vůči prezidentovi Antonínu Novotnému, což vyústilo v podobu sporu o dekulaci nejvyšších stranických a státních funkcí. Antonín Novotný jako prezident a první tajemník ÚV KSČ byl současně vrchním velitelem Československé lidové armády (ČSLA), Lidových milic (LM) a předsedou Ústředního výboru Národní fronty. V tomto otevřeném sporu šlo o to, zbavit jej funkce prvního tajemníka ÚV KSČ, protože on a jeho stoupců se stali hlavní překážkou pro řešení dlouhotrvajících problémů ve společnosti.³⁵ „*O rozdělení jeho funkcí se v KSČ rozhořel boj, který se táhl po celý podzim 1967 a skončil hlasováním 5. ledna 1968.*“³⁶ Plénum ÚV KSČ v lednu 1968 proto i z těchto důvodů a kvůli aktuálním myšlenkovým tendencím ve společnosti zvolilo do funkce prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, dosavadního prvního tajemníka ÚV KS Slovenska a člena předsednictva ÚV KSČ.³⁷

Nový první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček viděl nejprve nutnost v tom, aby vypracoval nějaký konkrétní program plánovaných demokratických reforem, který by mohl předložit rovněž novému vedení, které by si jej osvojilo a dokázalo s ním předstoupit před národy Československa. V jeho projevu, například při jeho první návštěvě SSSR, bylo možné rozpoznat orientaci na novou socialistickou demokracii, na hledání vlastní cesty k řešení společenských problémů nebo na nové pojetí vedoucí úlohy KSČ. V Československu se v souladu s těmito událostmi politická situace uvolňovala, v Sovětském svazu došlo k pravému opaku. Do vedení KSSS nastoupil Leonid Iljič Brežněv, čímž byl zahájen návrat ke stalinismu – obnova stalinského pojetí socialismu a jeho metod pro ovládnutí společnosti. Pochopitelně toto nové vedení SSSR počátek a vývoj reformního procesu v Československu neuvítalo bez zásadních výtek.³⁸ Tento nový politický vývoj v Československu však nevyvolával obavy jen v Sovětském svazu, ale i v dalších zemích sovětského bloku – NDR,

³⁵ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 18)

³⁶ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8 (s. 181)

³⁷ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 8; 19)

³⁸ Tamtéž. (s. 19 – 22)

Maďarsku, Polsku a Bulharsku. Jejich představitelé opakovaně vyvíjeli tlak na československé komunisty, aby obrodnému procesu zabránili.³⁹

I když vyvíjený tlak a nesouhlas s reformním procesem zejména ze strany Sovětského svazu pokračoval, Dubčekovo vedení se nadále bez jakéhokoliv zaváhání drželo nastoupeného reformního kurzu. Na dubnovém plénu KSČ došlo mimo jiné k řadě kádrových změn v nejvyšších stranických a státních funkcích, což volně navazovalo na zvolení Ludvíka Svobody do funkce prezidenta republiky místo odstoupivšího Antonína Novotného. Zejména šlo o přijetí a schválení Akčního programu – základního dokumentu Pražského jara, vycházejícího především „z důkladné kritické analýzy minulého období, z poznání příčin hluboké společenské krize, jejímž hlavním zdrojem bylo dogmatické, mocenskobyrokratické uplatňování stalinského pojetí socialismu a jeho metod řízení v podmínkách vyspělého Československa, a z poznání nutnosti jejich překonání jako otevřeného programu.“⁴⁰ Schválení Akčního programu znamenalo prosazení socialistické demokracie do všech stránek života čs. společnosti, čímž mohlo dojít k zajištění všech demokratických práv pro všechny občany: svoboda projevu, shromažďování, spolčování, pobytu a pohybu atd. I přes snahy o demokratizaci společnosti si KSČ v tomto programu formálně ponechávala nadále vedoucí roli, i když její pojetí doznalo zásadních změn. „Vláda vedená novým předsedou O. (Oldřichem) Černíkem se začala učit doopravdy vládnout. Národní shromáždění, v čele s novým předsedou J. (Josefem) Smrkovským, začalo plnit svou původní funkci zákonodárného sboru a Ústřední výbor Národní fronty, do jehož vedení byl zvolen F. (František) Kriegel, začal připravovat dokumenty k aktivitě všech jeho organizací a orgánů.“⁴¹

Akční program nicméně vyvolal rozpačité reakce – jako dokument připravovaný v únoru, usnášený v březnu a s realitou konfrontovaný až v dubnu, nebyl dostatečně připravený na faktický vývoj v Československu, který zde nastal s příchodem léta.⁴² Přizpůsoboval se aktuální situaci v Československu, i tak ale zaostával za tím, co sami lidé očekávali.⁴³ Představitelé zemí sovětského bloku, tzv. varšavské pětky, v Akčním programu

³⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8 (s. 188)

⁴⁰ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIRÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 28)

⁴¹ Tamtéž.

⁴² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8 (s. 184)

⁴³ *Historie.cs*, Akční program KSČ. [online] Česká televize, 2018. Dostupné zde: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/218411058220006/>

však viděli hrozící nebezpečí pro socialismus, neboť si uvědomili, že „*tento program je popřením „jedině správného“ sovětského stalinského modelu, že se může stát přitažlivým příkladem pro národy jejich zemí, a tudíž nebezpečím pro vlastní mocenské pozice. V neposlední řadě v nich vyvolával obavu, že jeho realizace by vedla k odchodu „buržoazního“ Československa z varšavského společenství, a tím by byla narušena dosavadní mocenskopolitická a vojenskostrategická rovnováha v Evropě.*“⁴⁴

Reformní křídlo KSČ však přes veškerou snahu nebylo natolik silné, aby demokratickou formální cestou odstavilo své protivníky, proto potřebovalo najít jinou formu podpory. Pravděpodobně v tomto období došlo k uzavření neformálního spojení hlavního představitele reformního procesu, Alexandra Dubčeka, s novináři. Dubček novináře potřeboval k oslovení veřejnosti, což se mu svým vlastním příjemným, otevřeným a uvolněným vystupováním dařilo. V československém tisku se toho zprvu mnoho neobjevovalo na téma odvolání prezidenta Novotného z funkce, postupně však narůstaly články tohoto typu od přímých straníků KSČ v různých periodikách. Novináři navíc kritizovali cenzuru a tuto kritiku kupodivu posílily i hlasy ze struktur samotné KSČ. Snahy Dubčeka o získání veřejnosti na svou stranu vyústily nakonec v úvahy o přechodu od předběžné k následné cenzuře. V březnu 1968 dospělo vedení KSČ k tomu, že současný systém kontroly médií škodí, proto rozhodlo, že cenzura bude řešena formou cenzury následné. Dubčekovo směřování k nápravě postavení médií ve společnosti však bylo pozvolné a nestíhalo tempu samotných novinářů, kteří si kladli stále silnější požadavky, jako např. i celkové zrušení cenzury. K tomu nakonec přeci jen došlo, a to díky přijetí nového zákona, v němž se hovořilo o tom, že „cenzura je nepřijatelná“. Aktivita KSČ na poli mediální politiky byly však od března 1968 pouze legislativní. Nezávislost médií se rozvíjela bez potřeby jakýchkoli politických zásahů. KSČ se ocitla v situaci, kdy kompletně ztratila vedení nad řízením médií.⁴⁵

2. 2 Operace „Dunaj“ 1968

Hned třetí den po skončení dubnového pléna ÚV KSČ, na kterém byl přijat Akční program, zahájili nejvyšší představitelé Sovětské armády, včetně velitelů sovětských vojsk dislokovaných v zemích varšavské pětky, poradní jednání. Ministr obrany SSSR, maršál

⁴⁴ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 29)

⁴⁵ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8 (s. 181 – 182; 184; 187 – 188)

Andrej Antonovič Grečko, mimo jiné i se souhlasem L. I. Brežněva, vydal ostatním účastníkům přísně tajnou „Direktivu“ k neprodlenému zahájení příprav k vojenské operaci s názvem „Dunaj.“ Jinými slovy k přípravě eventuální vojenské intervence proti Československu.⁴⁶

Ačkoliv během jednání československé a sovětské strany, případně s dalšími představiteli varšavské pětky, padala v období do 21. srpna 1968 i po něm různá zdůvodnění kritiky reformního procesu i samotné intervence, ta původní v první verzi, která byla obsažená právě v přísně tajné *Direktivě* z dubna 1968, stálo, že „*kontrarevoluční síly Československa dezorganizovaly – a to za aktivní pomoci agentů USA a NSR – vládní systém. Armády NATO, využívající této situace, hrozí Československu jeho obsazením, svržením dosavadní vlády lidu a nastolením nové, pro ně přijatelné vlády; Sovětský svaz a další socialistické země, věrné internacionální povinnosti a Varšavské smlouvě, jsou povinny poslat svá vojska na pomoc Československé lidové armádě k záchraně před nebezpečím, které hrozí její zemi*“.⁴⁷

Příprava operace „Dunaj“ probíhala pochopitelně tajně, československé reformní vedení o ní nemělo do poslední chvíle žádné informace, navíc byla maskována různými cvičeními na území Československa i v zemích v jeho bezprostřední blízkosti. Nejvýraznějším bylo cvičení s krycím označením „Šumava“ – podle místa cvičení. Podle původní dohody s varšavskou pětkou se jej měly zúčastnit štáby a značkovací jednotky československé, sovětské a maďarské armády. Vlastní cvičení „Šumava“ bylo zahájeno 20. června 1968 za přítomnosti prezidenta Ludvíka Svobody. Cvičení se účastnilo na 30 – 40 tisíc mužů⁴⁸, z toho na území Československa asi 24 000⁴⁹. Cvičení mělo trvat do 30. června 1968, kdy mělo být také oficiálně ukončeno. Samotné ukončení cvičení se však stále odkládalo a následný odchod cvičících vojsk se zoufale protahoval. Nezvyklou a pro reformisty nepříjemnou situaci přiostrilo ještě údajné objevení tajného skladu zbraní zahraničního původu v oblasti Karlových Varů, o němž jako první informovala moskevská Pravda. Útoky moskevského tisku i tisku ostatních států varšavské pětky na Čechoslováky pokračovaly. A právě v takovéto atmosféře se konala schůzka hlavních představitelů

⁴⁶ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 32)

⁴⁷ Tamtéž. (s. 9)

⁴⁸ Tamtéž. (s. 60)

⁴⁹ Tamtéž.

Československa a sovětské politické reprezentace v Čierné pri Čope⁵⁰. Během ní představitelé sovětské strany kritizovali reformní proces v Československu pod Dubčkovým vedením. Samotný Dubček vehementně reformní proces na domácí scéně, vyplývající z Akčního programu KSČ, obhajoval a požadavkům sovětské strany se snažil vyhýbat. Jednání v Čierné nakonec nemělo jasného vítěze ani poraženého, byť s odstupem času sovětská strana i stoupenci Moskvy na československé straně tvrdili, že Dubček s Brežněvem uzavřeli dohodu, podle které mělo čs. vedení zajistit záležitosti, jako např. obnovení vedoucí role KSČ ve vztahu ke sdělovacím prostředkům, zákaz některých politických klubů a organizací, zabránění povolení obnovení sociální demokracie a odchod některých funkcionářů ze svých funkcí. Sovětská strana však s výsledky tohoto i dalších jednání mezi státy Varšavské smlouvy nebyla spokojena. Ve spolupráci se zástupci protireformního proudu v Československu proto přichystali plán, jak „přispět zdravým silám Československa svou pomocí“. Odsouhlasili také plán „zvatelů“ z Prahy (skupina D. Kolder, A. Indra, V. Biřák, O. Švestka, K. Hoffmann a další) na zajištění politické legitimacy intervence. Podle Brežněva již akci nebylo možno odkládat a vojska měla překročit hranice o půlnoci z 20. na 21. srpna 1968.⁵¹

2.3 Vojenská intervence SSSR do ČSSR 1968

Dne 20. srpna 1968 byla na programu politického jednání důležitá vnitropolitická událost. Mělo dojít k zasedání předsednictva Ústředního výboru KSČ. Odpolední jednání předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ, které zahájil A. Dubček kolem 14. hodiny, probíhalo v poklidné atmosféře, ve které nikdo nic netušil. Po jeho zahajovacím projevu padl návrh, aby se neprodleně přistoupilo k druhému bodu projednávání, a to Návrhu stanoviska zástupců protireformních myšlenek. Návrh ovšem neprošel a diskuze k obsahu sjezdových zpráv i návrhu usnesení pokračovala do pozdních večerních hodin. Zatímco v budově ÚV KSČ pokračovala vášnivá diskuze, navazující události dostávaly velmi rychlý a dramatický spád.⁵²

Kvečer 20. srpna 1968 se začínají objevovat anonymní zprávy o plánovaném vstupu vojsk na území Československa, dále informace, že na ruzyňském letišti přistál sovětský civilní letoun, u německých hranic se objevily dva tanky a obrněné transportéry; na to začalo

⁵⁰ Původní název stávajícího města na jihovýchodě Slovenska, Čierna nad Tisou. [Čierna nad Tisou. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Čierna_nad_Tisou]

⁵¹ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 68 – 121)

⁵² Tamtéž. (s. 146 – 148)

cizími impulsy masivní elektronické rušení signálů čs. radarových stanovišť, což pocítily i radary západních zpravodajských služeb. Asi hodinu před půlnocí potom překročila vojska pěti zemí Varšavské smlouvy československé hranice.⁵³

Většinu účastníků politického jednání předsednictva KSČ tato zpráva šokovala. Když skončila úvodní chaotická diskuse a přešla první vlna vzrušení, během níž padala i slova o zradě, nesmyslnosti dalšího snažení, o tragických důsledcích, strachu i úvahy o rezignacích, ujal se řízení schůze znovu Dubček.⁵⁴ Přednesl návrh na vypracování a zveřejnění stanoviska předsednictva ÚV KSČ k nastalé situaci. Toto prohlášení sehrálo v následujících hodinách i dnech velmi důležitou roli, zejména při vzniku nenásilného, avšak masového protiintervenčního odporu. Prohlášení předsednictva se dále šířilo po celé zemi a také do celého světa rozhlasem po drátě, který příslušní pracovníci rozhlasu odmítli vypnout.⁵⁵ Celé znění prohlášení je uvedeno v příloze č. 1 této práce.

Jakmile bylo prohlášení předsednictva ÚV KSČ odesláno ke zveřejnění do rozhlasu, „zvatelská“ část předsednictva a sekretariátu se odebrala pod ochranná křídla sovětského velvyslanectví. Oldřich Švestka, jeden z představitelů protireformní základny, se jako jeho hlavní redaktor odebral do redakce Rudého práva připravit vydání svého „zvacího“ prohlášení. „*Po prudké výměně názorů v redakci dal sice sazbu stránky s prohlášením předsednictva rozmetat, ale pracovníci redakce ji bez jeho vědomí opět vysázeli, a tak Rudé právo vyšlo a bylo kolportováno i s tímto prohlášením.*“⁵⁶ Pro politickou režii interventů to znamenalo nesmírně tvrdou, a zejména první, porážku. Přes veškerou pomoc StB nedokázali „zvatel“ ono „zvací“ prohlášení přednést československému obyvatelstvu, čímž by se jim alespoň dodatečně podařilo legalizovat „internacionální pomoc“. Bylo to právě naopak – reformistům se podařilo čs. i světovou veřejnost seznámit s oficiálním stanoviskem

⁵³ Chronologie událostí 20. a 21. srpna 1968. *Ústav pro studium totalitních režimů: Stránky věnované událostem roku 1968 a 1969* [online]. ÚSTR, 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/srpen-1968/srpen-1968-chronologie/>

⁵⁴ Poznámky z diskuse na 93. schůzi předsednictva ústředního výboru KSČ k obsazení Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy. *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.: Pražské jaro 1968* [online]. Praha: Richard Novotný, 2007, 20.8.1968 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: http://www.68.usd.cas.cz/files/dokumenty/edice/820_2.pdf

⁵⁵ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 153 – 154)

⁵⁶ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 165)

předsednictva ÚV KSČ.⁵⁷ Odhalili tím jasnou falešnost tvrzení interventů, že vojska byla pozvána stranickým a státním vedením Československa.⁵⁸

Intervence a její bezprostřední odhalení jako akt ničím neodůvodnitelné agrese vyvolala velký ohlas nejen v Evropě, ale i po celém světě. Čím větší sympatie měly mezinárodní demokratické veřejnosti k reformnímu procesu v Československu, tím větší vlnu nesouhlasu, rozhořčení a odporu u nich vyvolaly zprávy o vojenské intervenci. Mezi ty komunistické a dělnické strany, které agresí odsoudily a postavily se na stranu československého lidu, byly SK Jugoslávie, KS Rumunska, Itálie, Francie, Španělska, Japonska, Anglie, Rakouska a mnohé další. Nesouhlas a zároveň kritiku intervence vyjádřily rovněž vlády mnoha demokratických zemí a desítky jejich představitelů. V řadě evropských měst došlo také k demonstracím proti intervenci a na podporu Československa. Intervenční vojska států varšavské pětky mezitím postupovala z několika směrů – ze severozápadu, z území NDR z prostoru Klingenthal – Drážďany; zřejmě nejsilnější uskupení nastupovalo ze severu, z Polska z prostoru Legnice – Krakov. Třetí uskupení nastupovalo z jihu, ze severozápadního Maďarska z prostoru Győr – Balassgyőrfő; a poslední z východu, z prostoru Užhorodu. Podle údajů náčelníka generálního štábu ČSLA, gen. Rusova, byla na území Československa k 25. srpnu 1968 celkem 27 intervenčních divizí v plných bojových stavech, z toho 12 tankových, 13 motostřeleckých a 2 výsadkové, dále jedna silná letecká armáda se všemi prostředky včetně raketových. Těžkou bojovou technikou těchto sil představovalo na 6 300 tanků, 2 000 děl, 550 bojových a 250 dopravních letadel.⁵⁹ Základním cílem okupačních armád bylo – přesně v duchu intervenčních plánů – odzbrojit čs. jednotky a současně si nárokovat práva vojenských velitelů obsazených měst či ubytovacích prostorů vojenských posádek. Splnění těchto požadavků si interventi vynucovali suverénně, někdy až arogantně pod hrozbou použití zbraní. Československá armáda však obdržela rozkaz, aby v žádném případě nepoužívala zbraně a sovětským vojskům na našem území poskytovala maximální všestrannou pomoc.⁶⁰ Ozbrojený odpor nepřicházel v úvahu, spontánně jej zamítlo také předsednictvo ÚV KSČ v momentě zpracovávání prohlášení – tento typ

⁵⁷ Předsednictvo ÚV KSČ. Všem lidu Československé socialistické republiky! *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (231), Příloha „Zvláštní vydání“, s. 1

⁵⁸ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 165)

⁵⁹ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 188 – 189; 156 – 158)

⁶⁰ Tamtéž. (s. 158 – 159; 163)

odporu byl nerealistický a nesmyslný; byl by pravděpodobně záminkou k prolévání krve a zároveň by se stal důkazem, který by celou intervenční akci opodstatňoval.⁶¹

Čs. rozhlas, televize i tisk však přesně v těchto chvílích sehrávaly nesmírně důležitou a úspěšnou bitvu s informačními zdroji okupantů. Veškerými prostředky se totiž intervenční skupiny snažily šířit lživé zprávy sovětské agentury TASS o „internacionální pomoci“. Díky čs. rozhlasu se ale do země i celého světa nepřetržitě šířily tisíce rezolucí na obranu reformního procesu i jeho vedení, které odmítalo intervenci a žádalo okamžitý odchod interventů. Prostřednictvím rozhlasu se rovněž svolávaly schůze a zasedání státních i stranických orgánů, Národního shromáždění, vlády, vysílaly se i různé výzvy a pokyny Městského výboru KSČ v Praze. Čs. rozhlas se tímto fakticky stal koordinátorem a organizátorem pasivního odporu proti interventům. Organizátoři intervence s bezprostředním vznikem masového odporu a s rolí čs. sdělovacích prostředků v něm ani zdaleka nepočítali. Již kolem osmé hodiny ranní 21. srpna se proto v blízkosti budovy Čs. rozhlasu objevila tanková kolona. Pracovníkům rozhlasu bylo jasné, že interventi budou chtít svou počáteční chybu napravit a rozhlas za každou cenu obsadit, proto rozhlasoví a spojovní technici od brzkého rána připravovali náhradní vysílání z jiných budov a zajišťovali jejich napojení na vysílače.⁶² I když se sovětským vojákům nakonec podařilo budovu obsadit, nedokázali jeho vysílání umlčet. Pracovníkům rozhlasu se dařilo pokračovat ve vysílání z jiných objektů či studií.⁶³ Byla to například pracoviště v Praze na Žižkově, v Karlíně, v Opletalově ulici nebo v dalších krajských studiích.⁶⁴ V boji o čs. rozhlas mezi Pražany a sovětskými vojáky nakonec zahynulo kolem 15 obětí. Vysílání z budovy rozhlasu bylo po bouřlivých dnech obnoveno až 9. září 1968.⁶⁵

Pro československá média je toto jedno z jejich neslavnějších období. Nejen rozhlas sehrál důležitou sjednocovací roli, ale také televize a denní tisk. Československá televize přišla rovněž o svá pracoviště, která měla v Měšťanské besedě, v bývalém kině Skaut a na vysílači Cukrák. Opět díky vynalézavosti techniků se improvizovaná televizní studia

⁶¹ Poznámky z diskuse na 93. schůzi předsednictva ústředního výboru KSČ k obsazení Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy. *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.: Pražské jaro 1968* [online]. Praha: Richard Novotný, 2007, 20.8.1968 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z:

http://www.68.usd.cas.cz/files/dokumenty/edice/820_2.pdf

⁶² BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 167 – 168; 170)

⁶³ KRUPÍČKA, Miroslav a Dita KRÍŽOVÁ. Historie rozhlasu v kostce. *Český rozhlas* [online]. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/>

⁶⁴ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8 (s. 190)

⁶⁵ KRUPÍČKA, Miroslav a Dita KRÍŽOVÁ. Historie rozhlasu v kostce. *Český rozhlas* [online]. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/>

mohla stále přesouvat – do Tesly Hloubětín, administrativní budovy na Zahradním Městě, rozestavěné budovy na Kavčích horách, výzkumného ústavu v Bráníku nebo objektu ubytovny na Petřínách. Vysílání probíhalo i mimo Prahu – fungovaly vysílače Kojál, Kleť nebo Ještěd. Pro světovou informovanost o vojenské intervenci v ČSSR mělo velký význam doručení natočených reportáží do sídla rakouské televize ÖRF, Vídně, kde reportéři záběry z okupace zpřístupnili i západním zemím. Do denního tisku připravovali novináři třeba i několik vydání denně, a to i když se museli scházet v improvizovaných pracovištích. Noviny vycházely v letákové i standardní formě tak, jak se dařilo zajistit papír. Československá média tedy neúnavně bojovala proti propagandistické kampani ze strany Sovětů.⁶⁶

Intervenční skupiny se podle sovětských plánů rovněž pokusily „umlčet“ reformní křídlo KSČ. Zatímco tedy prezident republiky, Ludvík Svoboda, se sovětským velením intervence spolupracoval a ujišťoval jej o své důvěře, v sídle ÚV KSČ se objevil konvoj příslušníků KGB a StB, kteří jménem revoluční dělnicko-rolnické vlády A. Indry zatknuli A. Dubčeka, J. Smrkovského, J. Špačka a F. Kriegla. Krátce po dvanácté hodině je naložili na transportéry, odvezli na letiště a odtud dopravili přes polskou Legnici (sídlo štábu intervenčních příprav) do neurčitých míst na Zakarpatské Ukrajině k Užhorodu, kde je internovali. Po nich byli na místo ve večerních hodinách dopraveni i O. Černík a B. Šimon.⁶⁷ Prezident Svoboda mezitím přijal pozvání „zvatelů“, kteří chtěli na Hradě jednat o další situaci a dle domluveného postupu se sovětským velením předkládali prezidentovi návrh na sestavení nové, dělnicko-rolnické vlády. Ten jej však po upozornění hradního kancléře Nováka nepřijal.⁶⁸

Volba termínu zahájení intervence nebyla náhodná, vycházela z úmyslu organizátorů za každou cenu zabránit konání mimořádného XIV. sjezdu KSČ. Pracovníkům a spolupracovníkům Městského výboru KSČ v Praze (MV KSČ) se však podařilo uskutečnit doslova zázrak, a to jak organizační, tak politický. V hlavním městě ČSSR, plném intervenčních jednotek, se v závodě ČKD Elektrotechnika od ranních hodin 22. srpna 1968 začali tajně scházet organizátoři a delegáti právě XIV. sjezdu. Krátce po začátku jich bylo přítomných skoro jeden tisíc. Sjezd projednal a schválil několik základních dokumentů,

⁶⁶ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8 (s. 190 – 192)

⁶⁷ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 183)

⁶⁸ *Rudí prezidenti*, epizoda 4 (Poslušný generál – Ludvík Svoboda) [online]. Česká televize, 2018. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11687481655-rudi-prezidenti/217562266510004-poslusny-general-ludvik-svoboda>

v nichž nejen členům strany, ale i všemu lidu Československa a celému světu vysvětlil svá stanoviska přesně v duchu prohlášení předsednictva ÚV KSČ.

Rozhodující úlohu v celé záležitosti intervence měl prezident Svoboda, který navrhl sovětské straně jednání v Moskvě, které by vyřešilo celou situaci, zejména situaci s vězni, jimiž se po zatčení stali vedoucí představitelé ÚV KSČ v čele s Dubčekem. S ohledem na poměry v Československu bylo nesmírně důležité přivést je zpátky do země. Jednání se nakonec zúčastnila delegace se Svobodou⁶⁹ i skupina vězňů kolem Dubčeka⁷⁰, ovšem s výjimkou F. Kriegla, který byl držen v izolaci. Dubčekův zdravotní stav, zejména psychický, byl v té době velmi špatný, přijímal dokonce od přítomného lékaře utišující léky. Do jednání se nakonec zapojila ještě třetí skupina, složená ze zbytku starého předsednictva ÚV KSČ a členů sekretariátu ÚV KSČ.⁷¹

Prezident Svoboda se v jednání se sovětskou stranou na stranu zadržených reformních představitelů ÚV KSČ nepřidal, spíše byl ochotný přijmout sovětské požadavky, zejména ten na prohlášení XIV. sjezdu KSČ za ilegální, čímž by se jeho výsledky zneplatnily. K tomuto kroku nakonec stejně došlo. Sám Svoboda tvrdil, že Dubčekovi nedůvěřuje a nechal se slyšet, že se postará o to, aby byl následně zproštěn funkce. Veškeré dění v závěru vyvrcholilo podpisem Moskevského protokolu, jehož podpis se za předložených podmínek rovnal kapitulaci. Šlo o „jednoznačný diktát, který skutečně patří do série diktátů deformujících historii moderní československé státnosti. Nezakládal sice ztrátu území nebo dokonce likvidaci státu, ale vměšoval se do správy věcí českého i slovenského národa způsobem, který znamenal podstatnou ztrátu jeho suverenity a který hluboce urážel důstojnost Čechů i Slováků. Ne náhodou obsahoval klauzuli o přísném utajení (jedinou kopii v ruském jazyce obdržel prezident Svoboda), (...) i Husákův normalizační režim toto utajení pečlivě střežil; nejen ovšem ve svém vlastním zájmu, ale i v zájmu SSSR, jehož prestiž ve světě ohrožoval tento text především a doslova dokumentárně.“⁷²

⁶⁹ L. Svoboda, V. Biřák, A. Indra (Benčík, 2013: 271)

⁷⁰ A. Dubček, O. Černík, J. Smrkovský, F. Kriegel, B. Šimon a J. Špaček (Benčík, 2013: 272)

⁷¹ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 206 – 207; 228; 235; 243)

⁷² BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1 (s. 250)

3. OLYMPIJSKÉ HRY

3. 1 Stručná historie

Novodobý olympismus vyrůstá z historických kořenů, které tkvějí hluboko v minulosti. Největší inspirací Pierra de Coubertina⁷³ se staly starověké olympijské hry, které se v antickém Řecku konaly po dobu zhruba dvanácti století.⁷⁴

Podíváme-li se na původní starověké olympijské hry, předpokládá se, že atletické soutěže se v Olympii konaly již od 11. století př. n. l., ovšem nejméně do 8. století př. n. l. byly zcela jistě okrajovým jevem v kultovním programu svatyně. Postupem času se sportovní program stával stále důležitější součástí olympijského kultu a nejpozději v 7. století př. n. l. již měl svou pevnou pozici. Zprvu se ovšem na olympijských hrách konala pouze jediná atletická disciplína, a tou byl dromos⁷⁵. Časem přibývaly další atletické disciplíny⁷⁶ a prodlužoval se i čas určený k soutěžím z původního jednoho dne až na pět dní. Součástí programu olympijských her se stal také pentathlon, tedy pětiboj, složený z dromu, skoku do dálky, hodu diskem, hodu oštěpem a zápasu.⁷⁷

Od 5. století př. n. l. nastal největší rozkvět olympijských her, tzv. klasické období jejich vývoje. V této době se atleti stávají objektem značného obdivu. Jejich sláva v domovských poleis se odrážela i v četných materiálních výhodách.⁷⁸ V období hellénistickém a v období římské nadvlády v Řecku však popularita sportovních soutěží na olympijských hrách upadla. Velkou ránu zasadilo olympijským hrám, jako pohanským slavnostem, vzrůstající se křesťanství^{79, 80}. Během let a století se potom některé národy snažily o vzkříšení olympijských her; byla to zejména Anglie, která provedla první pokusy již v 17. století, dále pak výrazněji v 19. století. Ať už se o pokračování olympijské myšlenky snažil jakýkoli národ, nikdy takové hry neměly dlouhého trvání. Ani Řekové nebyli úspěšní,

⁷³ Zakladatel myšlenky olympijských her a hlavní představitel olympismu. (Kosík, 2010: 9)

⁷⁴ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 15)

⁷⁵ Jednoduchý běh na vzdálenost jednoho stadia – rovinka v Olympii měřila 192,27 m. (Kosík, 2010: 16)

⁷⁶ Diaulos – dvojitý běh, běžel se na délku dvou stadií. Dolichos – dlouhý běh, odehrával se v průběhu vývoje v různé délce (7, 12, 24 stadií). Hoplítodromos – běh těžkooděnců. (Kosík, 2010: 16)

⁷⁷ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 16)

⁷⁸ Tamtéž. (s. 17)

⁷⁹ V roce 391 Theodosius I. nařídil uzavřít pohanská kultovní místa, a tedy i Olympii. Toto nařízení zřejmě nebyl příliš respektováno, neboť jeho nástupce Theodosius II. tento výnos opakoval. Roku 395 vtrhli do Olympie Vizigóti nechvalně známého vůdce Alaricha. Kdy přesně Diova svatyně v Olympii zavřela své brány, není stoprocentně jasné. Konec 4. století je nicméně koncem starověkých olympijských her. (Kosík, 2010: 18)

⁸⁰ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 18)

byť v roce 1859 uspořádali v Athénách první novořecké olympijské hry; dokázali na ně však navázat už jen třikrát.⁸¹

Antické olympijské hry byly pro Coubertina inspirací. Uvědomoval si, že moderní olympijské hry je nutné naplnit také moderním obsahem. Převzal všechno, co bylo pro olympijskou myšlenku přínosné. Jednalo se samozřejmě o název, myšlenku míru a ideál harmonické výchovy. Velmi zdařilým nápadem bylo také to, že znovu aplikoval čtyřletý cyklus konání her, který i v dnešní době znamená pro tento sportovní svátek exkluzivitu. Zbylé znaky ze starověkých olympijských her nahradil Coubertin novým obsahem a novou formou. Dokázal jasně pochopit, že dosavadní pokusy o obnovu her skončily neúspěšně hlavně z toho důvodu, že se snažily obnovit starý obsah v rámci ryze národní akce. Coubertin proto zavedl střídání pořadatelských měst, což mělo sloužit jako důležitý prostředek k šíření olympijské myšlenky. Z pedagogického hlediska vytvářel Coubertin dále i olympijský ceremoniál včetně zahajovacího a závěrečného obřadu, který se stal vzorem pro obdobné ceremoniály, a to nejen ve světě sportu. Coubertin určil rovněž princip přehlídky národů při nástupu k zahajovacímu ceremoniálu. Stanovil, že jako první vždy nastupují sportovci Řecka, jako zakladatelé olympijské myšlenky, a jako poslední přicházejí na řadu pořadatelé her. Coubertin také vytvořil zahajovací formuli, kterou má za úkol přednést zpravidla hlava státu, který hry pořádá, a v neposlední řadě je autorem textu přísahy sportovců. Jako zakladatel novodobých olympijských her jim vtiskl také akt vztyčení vlajky, hraní hymen, fanfáry, salvy či vypouštění holubů. Coubertin se zasloužil také o vznik olympijského symbolu a olympijské vlajky. Pět navzájem propojených kruhů má symbolizovat jednotu pěti světových kontinentů. Barvy kruhů, společně s bílou barvou podkladu, se staly základem pro všechny existující národní vlajky. Některé další části olympijského ceremoniálu byly po odsouhlasení baronem Coubertinem připojeny později^{82, 83}.

Kongres pro studium a propagaci amatérských zásad v Paříži 20. června 1894 odhlasoval obnovení olympijských her a 23. června i složení jejich řídicího orgánu, Mezinárodního olympijského výboru⁸⁴. Kongres stanovil hlavní zásady konání olympijských her, které platí prakticky dodnes. Hry se konají vždy po čtyřech letech, všichni sportovci jsou

⁸¹ Tamtéž. (s. 19 – 21)

⁸² Jedná se zejména o akt zapálení olympijského ohně a olympijskou štafetu z Olympie do pořadatelského města. (Kosík, 2010: 23)

⁸³ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 22 – 23)

⁸⁴ Měl 13 členů – předseda Bikélas (Řecko), generální tajemník de Coubertin (Francie), generál Butowski (Polsko), dr. Guth (Čechy), dr. Zubiaur (Uruguay), Balck (Švédsko), Cuff (Nový Zéland), Sloane (USA), Herbert (Anglie), Lucchesi-Pali (Itálie), Kemény (Maďarsko), lord Amphil; pokladník Callot (Francie). (Kosík, 2010: 24)

si rovni, soutěže musí mít moderní charakter a her se mohou účastnit jen amatéři. Olympijské hry jsou mezinárodním setkáním sportovců a jako takové se konají pokaždé v jiném městě světa. První obnovené olympijské hry byly přiděleny pro rok 1896 Athénám. Současně kongres stanovil, které sporty mají být v programu her⁸⁵.⁸⁶

3. 2 X. zimní olympijské hry 1968 ve Francii

Francie uspořádala zimní olympijské hry v roce 1968 podruhé v historii, když navázala na svůj debut v roce 1924, tedy při úplně prvních Zimních hrách. Dějištěm byl zvolen čtvrtmilionový Grenoble, tehdejší moderní město uprostřed řetězce Alp. Alpy se staly centrem olympijského dění podruhé za sebou, v roce 1964 byl pořadatelským městem rakouský Innsbruck. Na jubilejních desátých Zimních olympijských hrách se představili sportovci celkem v sedmi sportovních disciplínách – klasickém lyžování, ledním hokeji, krasobruslení, rychlobruslení, jízdě na saních, bobech a v biatlonu (tehdy i v Československu označován za biathlon). Grenoble se na tuto největší sportovní událost připravoval se značnou snahou a pílí. Vyrostla zde vynikající sportoviště, zejména architektonická dominanta – Lední palác pro hokejisty a krasobruslaře. Obavy měli pořadatelé pouze z nedostatku sněhu, ty však příroda nechala rozplynout. Potíže činily už potom pouze paprsky slunce, pod nimiž sáňkařům a bobistům měkla dráha v ledovém korytě.⁸⁷ Hry se uskutečnily v období 6. – 18. února 1968. Celkem v rámci nich bojovalo 1 164 sportovců, z toho 211 žen.⁸⁸

3. 2. 1 Důležitá témata během her

Jedním z témat, které se během her v Grenoblu objevily na veřejnosti i v médiích, byla reklama francouzských výrobců lyžařského vybavení, kterou chtěli používat francouzští sportovci i na Olympijských hrách. Mezinárodní olympijský výbor (MOV) však tohle zamítl a do popředí vyvstala rovněž otázka amatérismu olympijských sportovců, která by měla být v rámci olympijského hnutí zachována.⁸⁹ Další rezonující téma se přímo dotýkalo i nadcházejících Letních olympijských her v Mexiku a týkalo se rozhodnutí MOV ve věci účasti olympijské výpravy z Jihoafrické republiky, jejíž představitelé účast pro své sportovce

⁸⁵ Na prvních olympijských hrách to byly: atletika, cyklistika, gymnastika, plavání, střelba, šerm, tenis, vzpírání a zápas. (Kosík, 2010: 24)

⁸⁶ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 23 – 24)

⁸⁷ POPPER, Jan, ed., KOHLMANN, Čeněk, ed. a BŘEZINA, Jaroslav, ed. *Mexico 68: 19. olympijské hry; 10. zimní olympijské hry, Grenoble*. 1. vydání. Praha: Olympia, 1969. 204 nečíslovaných stran.

⁸⁸ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 44)

⁸⁹ NESG. Exportní plány francouzských výrobců zmařeny?: Pozadí sporu. *Československý sport*. 1968, XVI. (34), s. 7

rasově podmiňovali.⁹⁰ Do informování o X. zimních olympijských hrách i po jejich skončení výrazně promlouvalo i 20. výročí únorového komunistického převratu z roku 1948, které se datem téměř stýkalo s přijetím olympijské delegace předsednictvem ÚV KSČ v čele s Alexanderem Dubčekem.⁹¹

3. 2. 2 Československo a jeho účast na hrách

Československo vyslalo do francouzského Grenoblu výpravu, která čítala 47 sportovců, z toho 7 žen. Poprvé v historii si ze zimních olympijských her odvezli českoslovenští sportovci zlatou medaili, kterou vybojoval skokan na lyžích Jiří Raška na středním můstku. Ve druhé disciplíně, skoku na lyžích na velkém můstku, potom přidal ještě medaili stříbrnou. Stříbro si rovněž odvezli lední hokejisté⁹², kterým se na hrách 1968 poprvé pod olympijskou vlajkou podařilo porazit mužstvo Sovětského svazu⁹³. Poslední medaili do sbírky přidala krasobruslařka Hana Mašková, která pro Československo získala bronzovou medaili. Naše výprava tedy z Francie odjela se ziskem čtyř olympijských medailí – jednou zlatou, dvěma stříbrnými a jednou bronzovou. Jednalo se do té doby o největší československý úspěch na zimních olympijských hrách. Na zlatou olympijskou medaili ze zimních her dokázal v dobách Československa navázat pouze krasobruslař Ondrej Nepela v roce 1972. Za samostatnou Českou republiku vybojovala alespoň jednu zlatou medaili každá olympijská výprava od Her v Naganu 1998.⁹⁴

3. 3 XIX. letní olympijské hry 1968 v Mexiku

Kongres Mezinárodního olympijského výboru v Baden-Badenu zvolil Mexiko pořadatelem XIX. letních olympijských her 1968 v roce 1963. Jednalo se o první olympijské hry, konající se na území Latinské Ameriky. Většina olympijských výprav včetně funkcionářů a sportovců netušila, jaké podmínky je v Mexiku během olympiády čekají. Mexičané si proto prošli hojnou záplavou kritiky, počínaje nepříznivými zprávami o vlivu vysoké nadmořské

⁹⁰ NESG. Neuvěřitelné rozhodnutí MOV: JAR do Mexika! *Československý sport*. 1968, **XVI.** (41), s. 7

⁹¹ MATĚJKA, Josef. Vítězný únor 1948 - vítězný start sjednoceného tělovýchovného hnutí: Jak to bylo před dvaceti lety. *Československý sport*. 1968, **XVI.** (47), s. 3. + NESG. Vyznamenání zavazuje! *Československý sport*. 1968, **XVI.** (49), s. 1 + NESG. Úspěšní olympionici vyznamenání: První tajemník ÚV KSČ A. Dubček přijal přední sportovce. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (55), s. 1

⁹² Sestava – Josef Černý, Vladimír Dzurilla, Josef Golonka, Jan Havel, Petr Hejma, Jaroslav Holík, Josef Horešovský, Jan Hrbatý, Jaroslav Jiřík, Jan Klapáč, Jiří Kochta, Oldřich Machač, Karel Masopust, Vladimír Nadrchal, Václav Nedomanský, František Pospíšil, Jan Suchý, František Ševčík, trenérem byl Vladimír Kostka (Kosík, 2010: 45)

⁹³ NESG. Mašina šampióna se zadřela – československým pískem... *Československý sport*. 1968, **XVI.** (41), s. 1, 8.

⁹⁴ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 44 – 45)

výšky (2 240 m n. m.) na sportovní výkon i na zdraví aktivních účastníků Her až k obavám o nadměrné vyčerpání sportovců či nepříjemné následky konzumace pitné vody a ostře kořeněných jídel. V Mexiku byla sportovcům k dispozici moderní sportoviště, od boxerské arény přes gymnastickou halu, fotbalový stadion až po hlavní univerzitní stadion, který prošel přestavbou. Všechny stavby snesly srovnání s nejzdařilejšími olympijskými stánky minulosti.⁹⁵ Hry se odehrály v období 12. – 27. října 1968. Olympijští sportovci bojovali o medaile v 18 sportech⁹⁶ a celkem se jich zúčastnilo 5 531, z toho 781 žen.⁹⁷

3. 3. 1 Důležitá témata během her

Pro československou veřejnost byly jedním z důležitých témat pochopitelně reakce na vojenskou intervenci zejména v souvislosti se sportovními boji mezi zástupci Československa a Sovětského svazu. Dalším tématem byla účast černošských sportovců a celková otázka rasismu; objevilo se i téma dopingu.⁹⁸ Ve spojitosti s uvedeným se hovořilo také o gestu černošských sprinterů USA se zaťatými pěsti v černých rukavicích v momentě vystoupení na stupně vítězů.⁹⁹ Z politické oblasti to potom byl říjnový podpis státních představitelů zákona o československé federaci.¹⁰⁰

Mexickou Olympiádu 1968 můžeme vnímat jako tu, která se do světových dějin zapsala jako jedna z nejdramatičtějších v historii olympijského hnutí. Nikoli, bohužel pro sport, kvůli tolika výrazným sportovním výkonům, ale zejména kvůli atmosféře, která hry provázela. „*Rok 1968 byl nejen rokem vrcholící války ve Vietnamu, ale i rokem politického neklidu v celém světě: studenti na amerických, francouzských nebo německých univerzitách se bouřili z jiných důvodů než třeba lidé v Praze, ale lidé byli v pohybu skoro všude. I Mexiko, pořádací země, zažilo v tom roce vlnu krvavých demonstrací; při té poslední, pouhých deset dnů před zahájením her, byly v hlavním městě policií postříleny na tři stovky lidí.*“¹⁰¹

⁹⁵ POPPER, Jan, ed., KOHLMANN, Čeněk, ed. a BŘEZINA, Jaroslav, ed. *Mexico 68: 19. olympijské hry; 10. zimní olympijské hry, Grenoble*. 1. vydání. Praha: Olympia, 1969. 204 nečíslovaných stran.

⁹⁶ Byly to tyto sporty: atletika, basketbal, box, cyklistika, fotbal, gymnastika, jachting, jezdectví, kanoistika, moderní pětiboj, plavání, pozemní hokej, střelba, šerm, veslování, volejbal, vzpírání, zápas (Kosík, 2010: 34)

⁹⁷ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 34 – 35)

⁹⁸ NESG. Solidarita černošů. *Československý sport*. 1968, XVI. (246), s. 4 + NESG. Za doping – diskvalifikace. *Československý sport*. 1968, XVI. (246), s. 4

⁹⁹ POPPER, Jan. Gesto Smitha a Carlose. *Československý sport*. 1968, XVI. (247), s. 3

¹⁰⁰ NESG. Významný historický akt: Zákon o federaci podepsán. *Československý sport*. 1968, XVI. (258), s. 1

¹⁰¹ KOSATÍK, Pavel. *Věra Čáslavská: Život na Olympu*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4297-0 (s. 82 – 83)

3. 3. 2 Československo a jeho účast na hrách

Do Mexika vyslalo Československo výpravu 121 sportovců, z toho 27 žen. Na XIX. letních olympijských hrách se jim podařilo vybojovat 13 medailí, z toho 7 zlatých, 2 stříbrné a 4 bronzové. Rovných pět medailí si z těchto her odvezla sportovní gymnastka Věra Čáslavská, z pěti navíc čtyři z nich měly hodnotu zlata. Zlaté medaile získala z těchto disciplín – víceboj, přeskok, bradla a protná –, pátá medaile byla stříbrná a vybojovala ji na kladině. Věra Čáslavská však nebyla jedinou sportovkyní, či sportovcem, kdo se na hrách v Mexiku stal olympijským vítězem. Pátou zlatou medaili přidala atletka Miloslava Rezková, která zvítězila ve skoku do výšky. Šesté zlato pro Československo vyhrála plavkyně Milena Duchová, jež byla nejlepší ve skoku do vody z věže. Jediným mužským zlatým medailistou se v Mexiku stal střelec Jan Kůrka, který kraloval v disciplíně malorážka vleže. I druhá stříbrná československá medaile byla vybojována v gymnastické hale – získalo ji družstvo gymnastek ve víceboji¹⁰². Na bronzová umístění nakonec dosáhli atlet Ludvík Daněk v hodu diskem, Miroslav Zeman v řecko-římském zápase v kategorii muší váha, Petr Kment rovněž v řecko-římském zápase, ale v kategorii těžká váha, a družstvo volejbalistů^{103 104}.

¹⁰² Sestava – Věra Čáslavská, Mária Krajčířová, Jana Kubičková, Hana Lišková, Bohumila Řimnáčová a Miroslava Skleničková (Kosík, 2010: 35)

¹⁰³ Sestava – Bohumil Golian, Zdeněk Groessler, Petr Kop, Drahomír Koudelka, Josef Musil, Vladimír Petlák, Antonín Procházka, Pavel Schenk, Josef Smolka, František Sokol, Jiří Svoboda a Lubomír Zajíček (Kosík, 2010: 35)

¹⁰⁴ KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9 (s. 34 – 35)

4. ZOBRAZENÍ UDÁLOSTÍ BĚHEM OLYMPIJSKÝCH HER 1968 V DOBOVÉM PERIODICKÉM TISKU VE VZTAHU K DOBOVÉ REŽIMNÍ IDEOLOGII

4. 1 Stručná charakteristika vybraného periodického tisku

4. 1. 1 Československý sport

Periodikum *Československý sport* bylo založeno v lednu 1953 a v prvních letech jej vydával Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport v Státním tělovýchovném vydavatelství jako obdeník. Později se z něj stal deník.¹⁰⁵

V roce 1968 vycházel pravidelně šest dní v týdnu, v neděli se na stáncích objevil výjimečně, v rámci zkoumaných období se tak stalo jednou během zimních her.¹⁰⁶ *Československý sport* byl Ústředním orgánem Československého svazu tělovýchovy a tuto informaci předkládal čtenářům na titulní straně pod vlastním názvem periodika. Za každé číslo zaplatili čtenáři 40 haléřů a měli k dispozici 4 strany nejnovějších zpráv a informací ze světa sportu. Nepravidelně, zřejmě kvůli výrazně rozsáhlejšímu obsahu sportovních zpráv, byl vydán *Československý sport* s 8 stranami. V prvním zkoumaném období se tak stalo celkem devětkrát.¹⁰⁷ Ve druhém zkoumaném období vycházel spíše v osmistránkovém vydání, za něž už však čtenář zaplatil 50 haléřů. Ve druhém zkoumaném období rovněž pozorujeme drobnou změnu u grafického zobrazení loga deníku – upravené ohraničení údajů i font písma a umístění informace o čísle.

Na titulní straně periodika byly kromě nutného záhlaví zobrazovány nejdůležitější zprávy ze světa sportu. V níže specifikovaných obdobích se jednalo o velkou část zpráv z Olympijských her. Rozsáhlé články měly na titulní straně většinou svůj začátek s informací o čísle strany, na níž článek pokračoval. Jednalo se pravděpodobně o opatření z kapacitních důvodů, noviny tím ale také mohly čtenáře nalákat k jejich koupi.

Československý sport pracoval také s fotografiemi a ilustracemi. Byly černobílé a ve většině jich čtenář mohl vidět dvě až tři na jedné straně. Můžeme hovořit o tom, že často

¹⁰⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8. (s. 263)

¹⁰⁶ *Československý sport*. 1968, XVI. (36)

¹⁰⁷ *Československý sport*. 1968, XVI. (28; 30; 34; 37; 41; 43; 47; 49; 53)

byla na straně umístěna jedna nebo dvě větší fotografie, další byly menší, nehledě na to, zda se jednalo o autentickou fotografii, kreslenou ilustraci nebo portrét.

V *Československém sportu* se kromě článků rozličných svou sportovní tematikou objevovala pravidelná rubrika *Slovo mají čtenáři* včetně prostoru pro čtenářské *Dotazy a odpovědi*. Vycházela většinou v rozšířeném vydání, tedy v tom osmistránkovém. V rámci takového vydání pozorujeme u říjnových čísel také pravidelné informace o sázení a losování sportky. V žádném čísle nechybí aktuální zpravodajství o výsledcích ze světa sportu. Z pravidelných rubrik stojí jistě za zmínku *Zajímavosti ze světa*, *Zajímavosti z domova*, *AUTO-MOTO*, *Pro kutily*, *Ozvěny neděle* či *Pražským sportem*.¹⁰⁸

4. 1. 2 Rudé právo

Komunistický deník *Rudé právo* vznikl po první světové válce s nástupem dělnického hnutí jako stranický tisk.¹⁰⁹ V roce 1968 začal vycházet jako 48. ročník, od 21. září potom jako 49. ročník. U svého loga se však zároveň prezentoval i jako 71. ročník jako *Právo lidu*. Nad samotným titulem deníku nechyběl definující slogan „Proletáři všech zemí, spojte se!“. Nalevo od titulu byla umístěna ilustrace československé a sovětské vlajky ve věnci lipových listů s nezaměnitelným symbolem srp a kladiva. Jako stranický tisk byl Orgánem Ústředního výboru Komunistické strany Československa, informace opět čněla z titulní strany a byla vložena pod titul listu. V prvním zkoumaném období za standardní výtisk, čítající 8 stran, zaplatili čtenáři 40 haléřů. Nedělní číslo se lišilo – mělo celkem 12 stran a čtenář zaplatil dokonce 70 haléřů. Ve druhém zkoumaném období již nedělní číslo nevycházelo. Změn se dočkalo ale sobotní vydání, v rámci nějž získali čtenáři i rozsáhlou víkendovou přílohu. Zaplatili za něj celou 1 Kčs. V souvislosti s tím mělo pondělní číslo pouze 6 stran. Standardní vydání v pracovní dny stálo občany 50 haléřů.

Obecně jako stranický tisk přinášel informace z politiky a vnitrostranických událostí v KSČ. Zároveň cílil na dělnictvo ve svých rubrikách z hospodářství, průmyslu i zemědělství. Udával rovněž nejnovější zprávy z kultury, nabízel čtenářům tipy do divadla apod. Neopomíjel ani zpravodajství ze zahraničí, v němž se zaměřoval zejména na zprávy o rozvoji socialistických států. V konkrétních člancích pak dokázal útočit i na Spojené státy americké, a to i v souvislosti s válkou ve Vietnamu. Tohle zpravodajství pokrývali četní zahraniční

¹⁰⁸ *Československý sport*. 1968, XVI. (25 – 260)

¹⁰⁹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8. (s. 159)

zpravodajové. Poslední strana deníku, ať už v pořadí šestá, osmá nebo dvanáctá, patřila většinou ryze sportu – novinkám ze sportovního světa včetně výsledků z jednotlivých odvětví. Do obsahu strany se ale také vešel divadelní, rozhlasový a televizní program. V případě velkého počtu sportovních zpráv a článků mu byla věnována i strana předposlední. Bylo tomu tak po značnou část dní právě během Olympijských her. Zhruba uprostřed deníku dostávala prostor nezbytná inzerce.

Deník rovněž jako *Československý sport* pracoval s fotografiemi, u nichž platila obdobná pravidla. Důležitým prvkem v členění článků a témat byla práce s nadpisy, tituly a podtituly. Rozličným písmem, velikostmi i dělením nadpisů článků vymezoval grafickou podobu stran a poutal čtenáře.¹¹⁰

4. 2 Události X. zimních olympijských her 1968 a jejich pojetí tiskem v období 30. 1. – 3. 3. 1968

4. 2. 1 Československý sport

Zprávy o X. zimních olympijských hrách 1968 pojímaly během jejich konání velký prostor v *Československém sportu*. Zasloužili se o to zejména dva zpravodajové, kteří se nacházeli přímo v dějišti Her, francouzském Grenoblu. Byli to Gustav Vlk a Otakar Mašek.

Deník přinášel v období konání Olympijských her čerstvé zprávy v pravidelné rubrice *Růže z Grenoblu*, která obsahovala několik krátkých zpráv, týkajících se Olympijských her. Převážně se jednalo o zajímavosti nebo postřehy, které nebylo možné obsáhnout do rozsáhlého článku. Rubrika nesla tento název z toho důvodu, že růže figurovaly jako symbol města, který byl zároveň vyobrazen na jeho vlajce.¹¹¹ Dále přinášel zajímavosti od výše zmíněných zpravodajů na místě, a to v samostatné rubrice *X. zimní olympijské hry očima našich zpravodajů*. Před začátkem Her věnoval několik stran připomenutí olympijských rekordů, sumarizaci celkového olympijského programu v Grenoblu i přehledu československých reprezentantů na hrách.¹¹² Přinášel také čtenářům přehled favoritů a posléze hrdinů ZOH 1968, v němž dostávali prostor i světoví sportovci.¹¹³

¹¹⁰ *Rudé právo*. 1968, **48. ročník/49. ročník** (29 – 299)

¹¹¹ (šv, pn) Počasí v Grenoblu spíš na pěstování růží: Jak vojáci přenášeli horu. *Rudé právo*. 1968, 48. ročník (35), s. 4

¹¹² KOHLMANN, Čeněk. Než vzplane olympijský oheň. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (30), s. 2

¹¹³ Z galérie favoritů/ZOH hrdinové (rubrika). *Československý sport*. 1968, **XIV.** (27 – 43)

Z politického či ideologického pohledu registrujeme články s tematikou komercializace sportu, zejména z pozice západních států a mocností, která se stala výrazným předmětem diskuze i na úrovni MOV.¹¹⁴ Ve spojitosti s MOV se vzápětí rozvinula další kauza, která se tentokrát týkala účasti jihoafrických sportovců na Letní olympiádě v Mexiku. Tuto účast povolil právě MOV a většina států s tímto rozhodnutím nesouhlasila a dle prezentace v tisku bylo ono rozhodnutí MOV doslova šokující.¹¹⁵ *Československý sport* rovněž přinesl informace o možném bojkotu Her v Mexiku africkými zeměmi¹¹⁶ a snaze o vyjednávání mexických představitelů Letních olympijských her s MOV.¹¹⁷ Ani k jednomu z těchto témat ovšem deník nepřinesl žádný vlastní komentář, v němž by podrobně rozebíral danou situaci, příčiny i možná řešení vzniklého problému. Do informování o sportu, potažmo přímo Olympijských hrách zasahovaly i v ryze sportovním deníku stranické záležitosti ÚV KSČ, ať už to byla snaha o řešení situace v tělovýchovném hnutí¹¹⁸ nebo připomínka 20. výročí Vítězného února společně s novinkami, vyplývajícími z III. sjezdu ÚV ČSTV, který se konal 29. února 1968. Ona připomínka 20. výročí od převzetí moci v Československu Komunistickou stranou se převážně týkala pouze tělovýchovy¹¹⁹, i když došlo v rámci zmíněného zasedání i k bilancování rozvoje tělovýchovného hnutí v Československu. Deník uvedl výňatek z projevu předsedy ÚV ČSTV, doc. dr. Emanuela Bosáka, který zároveň vyjádřil podporu polednovému vývoji v KSČ i ve společnosti.¹²⁰ V jeho projevu na III. sjezdu zaznělo mimo jiné: „*Zásadní myšlenkou, která prolínala jednáním ústředního výboru KSČ, je další prohlubování našeho socialistického demokratismu. (...) Se zadostiučiněním lze říci, že sice stojíme v popředí zájmu a pozornosti širokých lidových vrstev, avšak bohužel nebylo tomu vždy tak u vrcholných institucí. Můžeme s radostí konstatovat, že se tento stav začíná v poslední době k lepšímu, jak ukazuje např. velký zájem představitelů naší strany o účast a výsledky čs. reprezentantů na X. ZOH a ocenění, kterého se jim a celé naší organizaci dostalo při nedávném přijetí u prvního tajemníka ÚV KSČ soudruha A. Dubčeka. (...) III. sjezd ČSTV přinesl k prohloubení demokratických principů, na nichž je naše organizace*

¹¹⁴ NESG. Ostré výroky proti komercializaci sportu: Brundage nespokojen. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (32), s. 3

¹¹⁵ NESG. Neuvěřitelné rozhodnutí MOV: JAR do Mexika! *Československý sport*. 1968, **XVI.** (41), s. 7

¹¹⁶ NESG. Bude Afrika bojkotovat OH? *Československý sport*. 1968, **XIV.** (44), s. 1

¹¹⁷ NESG. Ostrý útok mexického tisku na MOV: Mexičané odjeli za Brundagem! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (54), s. 1

¹¹⁸ MAREK, Jaroslav. Únor 1948 realizoval tužby pokrokových sil: Z bojů za sjednocení tělovýchovného hnutí. *Československý sport*. 1968, **XVI.** (32 + 34 + 41), s. 2.

¹¹⁹ MATĚJKA, Josef. Vítězný únor 1948 – vítězný start sjednoceného tělovýchovného hnutí. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (47), s. 3

¹²⁰ NESG. Hlásíme se k závěrům lednového zasedání ÚV KSČ: Z diskusního příspěvku doc. dr. E. Bosáka, předsedy ÚV ČSTV, na III. zasedání ÚV ČSTV. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (53), s. 2

*postavena, nemálo podnětů, k jejichž realizaci jsme bezprostředně po sjezdu přistoupili.*¹²¹ Deník rovněž slavnostně informoval o vyznamenání československých olympioniků z Grenoble prvním tajemníkem A. Dubčekem, které bylo označeno puncem důležitosti právě v souvislosti s únorovým výročím.¹²²

O samotných sportovních výkonech a výsledcích se deník rozepisoval velmi hojně a v souvislosti s československou výpravou také velmi oslavně. Jak soutěže začínaly, tak se reportéři zaměřovali na čs. výkony. První z nich byly výsledky ze zápasů ledních hokejistů a úvodních povinných cviků krasobruslařek.¹²³ Hokejový turnaj, který trval téměř po celou dobu konání Olympijských her, měl v deníku své právoplatné místo. Referoval nejenom o zápasech československého mužstva, prostor dával také sovětskému mužstvu a dalším soupeřům, včetně Kanady, NDR či Švédska.¹²⁴ Výkonům československé reprezentace pak pochopitelně věnoval nejvíce hokejových článků, nabízel reportáže ze všech zápasů, které ČSSR odehrálo, počínaje Spojenými státy americkými, přes Německou spolkovou republiku, Finsko, Německou demokratickou republiku, Kanadu, Sovětský svaz, a konče Švédskem.¹²⁵ Nejvíce pozornosti upoutal samozřejmě předposlední zápas našeho rozpisu – ten proti Sovětskému svazu. Výsledek dopadl nečekaně lépe pro hráče Československa, kteří Sověty dokázali porazit 5:4 pravděpodobně ve velmi atraktivním zápase. *Československý sport* tento výsledek hlásal s výstižným „VÍTĚZÍME 5:4“ na titulní straně 41. čísla a přinesl čtenářům velmi emotivní článek, v němž tento výsledek a celkový výkon mužstva popisoval doslova jako zázrak.¹²⁶ Slavná porážka slavné mocnosti svým způsobem rovněž odrážela náladu ve společnosti, v níž byl najednou prostor pro zázraky i konec nadřazenosti jedné východní mocnosti. I přes tuto výhru si však Československo z ledního hokeje odvezlo z Grenoble stříbrné medaile, jelikož v posledním zápase remizovalo se Švédskem 2:2.¹²⁷ Svůj prostor v deníku *Československý sport* dostala rovněž bronzová krasobruslařka Hana Mašková, která si ve volných jízdách polepšila a jako druhá, po Karolu Divínovi, získala z krasobruslařských soutěží pro Československo medaili. Dočteme se v reportáži ze závodu o jejím bojovném výkonu i o nadhodnocených známkách americké vítězky Peggy Flemingové.

¹²¹ NESG. Hlásíme se k závěrům lednového zasedání ÚV KSČ: Z diskusního příspěvku doc. dr. E. Bosáka, předsedy ÚV ČSTV, na III. zasedání ÚV ČSTV. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (53), s. 2

¹²² NESG. Vyznamenání zavazuje! *Československý sport*. 1968, **XVI.** (49), s. 1

¹²³ *Československý sport*. 1968, **XIV.** (33; 34), s. 3; 1, 8

¹²⁴ *Československý sport*. 1968, **XIV.** (34; 36), s. 1, 8; 4

¹²⁵ *Československý sport*. 1968, **XIV.** (32; 34; 36; 38; 39; 41; 43), s. 1, 4; 1, 8; 1, 4; 1, 4; 1, 4; 1, 8; 3

¹²⁶ NESG. Mašina šampióna se zadřela – československým pískem... *Československý sport*. 1968, **XVI.** (41), s. 1, 8.

¹²⁷ NESG. Jako ve Sv. Mořici: Nechtěli jsme vyhrát? *Československý sport*. 1968, **XIV.** (43), s. 3

Pro Československo byla její bronzová medaile první v pořadí na těchto hrách, proto lidé mohli jasně číst: „*Výtečně, Hanko! Děkujeme ti a zůstaň vždy – bojovnice!*“¹²⁸ Jednoznačně nejobsáhleji a nejpodrobněji informoval deník o výjimečném úspěchu skokana na lyžích Jiřího Rašky, který nejprve na skokanských můstcích v Autrans vybojoval zlatou olympijskou medaili, a poté ještě přidal medaili stříbrnou. Stal se olympijským vítězem a zároveň mistrem světa. Pro malou, ale hrdou zemi Československo získal vůbec první olympijské zlato ze zimních her. Jiří Raška byl po celé zemi opěvován, radovali se z jeho úspěchu hlavní představitelé ÚV ČSTV, fanoušci, kolegové v reprezentaci, lidé v jeho rodném městě Frenštátu pod Radhoštěm. Tam se na náměstí sešly desetitisíce lidí, kteří jej přišli přivítat, oslavovat jeho zlato a jednoduše se radovat. Raška se stal národním hrdinou, dokázal to, co se žádnému „zimnímu“ olympionikovi do té doby nepodařilo. *Československý sport* jeho úspěchu věnoval prostor ve dvou číslech za sebou, po stříbrné medaili na velkém můstku o Raškovi psal i v dalších číslech, v nichž se zaměřoval i na jeho návrat do ČSSR a přijetí olympioniků předsednictvem ÚV KSČ.¹²⁹

4. 2. 2 Rudé právo

Nejčerstvější informace z X. zimních olympijských her 1968 přinášeli pro čtenáře *Rudého práva* dva zpravodajové na místě – Václav Švadlena a Karol Paniak. Jak jsem zmínila výše, sportu *Rudé právo* věnovalo poslední stranu, někdy i část předposlední strany. Ve výjimečných případech, jako například při vítězství Jiřího Rašky¹³⁰ nebo vyznamenání sportovců Alexanderem Dubčekem, tomu deník věnoval z malé části i stranu titulní.¹³¹ Ze Zimních her v Grenoblu nechyběly zprvu důležité články o připravenosti místa konání. V článku z 30. ledna *O dějišti X. zimních olympijských her: Grenoble a skutečnost* se v citaci francouzského tisku můžeme dočíst, jak zpočátku *gaullističtí činitelé* postupovali při přípravách sportovišť lajdácky, čímž prokázali svou neschopnost. „*A jen pouze zásluhou talentovaných techniků, pracovitých dělníků, skýtá dnes Grenoble a celý kraj pohled na vysoce kvalitní zařízení*“.¹³² V dalším článku z 5. února, tedy den před zahájením Her, se

¹²⁸ NESG. Bronzová Vltava Hany Maškové. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (36), s. 1, 4

¹²⁹ *Československý sport*. 1968, **XIV.** (37 – 38; 43 – 46; 49; 52)

¹³⁰ (-pú-) Radostná zpráva z Grenoblu: Zlatá medaile Jiřího Rašky – Největší úspěch čs. sportovce v historii zimních olympijských her. *Rudé právo*. **48. ročník** (42), s. 1 + ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Na první zlatou medaili v historii ZOH jsme čekali až do Grenoblu: Triumf Rašky na můstku v Autrans. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (42), s. 4

¹³¹ NESG. Úspěšní olympionici vyznamenáni: První tajemník ÚV KSČ A. Dubček přijal přední sportovce. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (55), s. 1

¹³² Ze zahraničních pramenů – I. O dějišti X. zimních olympijských her: Grenoble a skutečnost. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (29), s. 8

potom také dočítáme, jak „řadu obtížných prací (při přípravě sportovišť) měli na starosti vojáci“, kteří „kdyby tady neudělali nic jiného než to, že v Chamrousse doslova přenesli horu., patří jim uznání“.¹³³ Tyto články pojmenovávají jeden z hlavních prvků a symbolů komunistické ideologie, tedy apel na dělnické hnutí.

V hodnocení výsledků z her X. zimní olympiády potom přílišné ideologické zaměření nelze identifikovat. Články hovoří o průběhu jednotlivých soutěží, neopomínají ovšem ani skutečné profese sportovců, jako např. *italský celník Franco Nones*.¹³⁴ V souvislosti s tím se otevíralo téma amatérismu a profesionalismu ve sportu, do něhož přispěl i samotný tehdejší předseda MOV, Avery Brundage:

*„Náš odpor proti reklamě pro výrobce lyží byl nepřímou sankcí proti atletům, kterým nemůžeme dokázat, že jsou ve skutečnosti profesionály. Nesmí se zapomínat, že olympijské hry jsou pro reklamu nejlepším odrazovým můstkem. Výrazu amatér se nesprávně často používá. Profesionál i amatér mohou svůj sport milovat stejně, profesionál však považuje svou fyzickou činnost za hlavní prostředek obživy. Jsem proti atletům, kteří jsou vzdalováni od své normální činnosti a stávají se vojáky své země. Národní výbory by ostatně nám měly pomáhat v boji této nebezpečné politice.“*¹³⁵

Společně s tím došlo také k reflexi situace s účastí reprezentace Jihoafrické republiky na budoucích Letních olympijských hrách v Mexiku. MOV povolil sportovcům této země účast na hrách XIX. letní olympiády, s čímž však z rasových důvodů většina afrických sportovních delegací nesouhlasila a několik zemí se přiklonilo k bojkotu Her. Takové řešení situace zvažoval rovněž olympijský výbor SSSR.¹³⁶ Ani v *Rudém právu* k těmto diskutabilním tématům nenalezneme publikovaný komentář, v němž by oba problémy redaktoři nějakým způsobem rozebírali.

Tyto události ovšem následovaly až po skončení X. zimních olympijských her. K velkému sportovnímu momentu během jejich konání došlo ve sportu, který je a byl pro Českoslováky i Sověty vždy nesmírně důležitý – lední hokej. Reprezentace Československa totiž poprvé v historii pod olympijskými kruhy dokázala porazit reprezentaci Sovětského svazu, a to výsledkem 5:4. *Rudé právo* poskytlo čtenářům reportáž ze zápasu

¹³³ (šv, pn) Počasí v Grenoblu spíš na pěstování růží: Jak vojáci přenášeli horu. *Rudé právo*. 1968, 48. ročník (35), s. 4

¹³⁴ (Telefoto ČTK – UP!) Seveřané na lopatkách, Nones vyhrál medaili: Hana Mašková zaváhala, zatím je pátá. *Rudé právo*. 1968, 48. ročník (38), s. 8 (popis pod fotografií)

¹³⁵ NESG. Hry v Grenoblu špatným příkladem?: A. Brundage znovu o pojmech amatér a profesionál. *Rudé právo*. 1968, 48. ročník (51), s. 8

¹³⁶ NESG. Africký bojkot OH: Již 14 států odřeklo účast v Mexiku. *Rudé právo*. 1968, 48. ročník (50), s. 8

pod titulkem *Hokejové drama rozhodne až poslední dějství: Nečekané vítězství nad SSSR*. Titulek článku se v souvislosti s tímto nebyvalým sportovním úspěchem drží poněkud při zemi. Obsah článku na druhou stranu není tak chladný, popisuje bojovnost čs. týmu, stejně tak ale kuráž a sílu sovětského družstva. Popis utkání pak završuje konstatování: „...*přece jen jsme zvítězili*“.¹³⁷ Po posledních zápasech v rámci hokejového olympijského turnaje pak Československo získalo stříbrné medaile, zatímco Sovětský svaz medaile nejčennější. V této atmosféře vydalo *Rudé právo* rozsáhlejší článek o výhře mužstva Sovětského svazu než o zápasu Československa.¹³⁸ Nicméně se deník věnoval i předchozím zápasům československého týmu, když z každého přinesl aktuální reportáž s výsledky i případnými ohlasy.¹³⁹ V souvislosti s ostatními československými medailisty přinášel rovněž důležité reportáže. Sledoval průběh krasobruslařského snažení Hany Maškové včetně její závěrečné volné jízdy, kterou zajela téměř bezchybně.¹⁴⁰ Triumf Jiřího Rašky na středním skokanském můstku vyvolal samozřejmě i v *Rudém právu* dostatečný ohlas. Reportáž ze závodu popisovala, jak všichni drželi Jiřímu Raškovi po prvním kole palce, aby zůstal na prvním místě, a přivezl tak domů do Československa historicky první zlatou zimní olympijskou medaili. „*Olympijské zlato ze zimních olympijských her putuje poprvé v historii do Československa. A právem!*“¹⁴¹ Po Raškově stříbrném výkonu na velkém můstku, kde prohrál pouze se sovětským reprezentantem Bělousovem, potom deník přinesl článek s názvem *Skončily pro nás dosud nejúspěšnější zimní olympijské hry: Raška králem skokanských soutěží*, v němž upřesňují zpravodajové Švadlena a Paniak, že se stal s prvním a druhým místem králem nekorunovaným.¹⁴² Když se potom Raška vrátil do vlasti, i *Rudé právo* otisklo drobný článek o tom, jak bylo ve Frenštátě pod Radhoštěm veselo a že mu každý v obci chtěl poblahopřát k jeho nevídanému úspěchu, který měl dopad snad na každého Čechoslováka.¹⁴³

¹³⁷ ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Hokejové drama rozhodne až poslední dějství: Nečekané vítězství nad SSSR. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (46), s. 8

¹³⁸ ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. 20 let čekali čs. hokejisté na druhou olympijskou stříbrnou medaili: Zlaté medaile patří SSSR. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (48), s. 12 + ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Jen krůček chyběl k vítězství. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (48), s. 12

¹³⁹ *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (37; 39; 41; 43; 44; 46; 48), s. 8; 8; 12; 8; 8; 8; 12

¹⁴⁰ NESG. První krasobruslařské medaile rozděleny: Mašková vybojovala bronz. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (41), s. 12

¹⁴¹ ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Na první zlatou medaili v historii ZOH jsme čekali až do Grenoblu: Triumf Rašky na můstku v Autrans. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (42), s. 4

¹⁴² ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Skončily pro nás dosud nejúspěšnější zimní olympijské hry: Raška králem skokanských soutěží. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (49), s. 4

¹⁴³ (-db-) Každý chtěl Raškovi blahopřát...: Ve Frenštátě bylo veselo. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (51), s. 8

4.3 Události X. letních olympijských her 1968 a jejich pojetí tiskem v období 5. 10. – 3. 11. 1968

4.3.1 Československý sport

Prostor věnovaný XIX. letním olympijským hrám 1968 byl v Československém sportu taktéž výrazný. I zde přinášeli čtenářům aktuality zpravodajové z Mexika, kteří byli tentokrát tři – Jan Popper, Čeněk Kohlmann a Vladimír Novák. Čtenář si mohl pravidelně přečíst zprávy z Olympiády na minimálně dvou stranách označených tehdejším logem Her „Mexico68“ – jednalo se především o reportáže z jednotlivých disciplín. Obdobně jako u Zimních her v Grenoblu nechyběla rubrika *Očima našich zpravodajů*, v rámci níž přinášeli výše zmínění zpravodajové zajímavosti z dějiště Her a která se objevila téměř v každém čísle ze zkoumaného období. Deník poskytoval lidem také denní informace o tom, co je toho dne v olympijském programu naplánováno a o tom, které sporty mohou vidět ve vysílání Československé televize. Novinkou byla lehce osobní rubrika *Hovory s Věrou*, která se ve zkoumaném období objevila v deníku celkem čtyřikrát. Věra Čáslavská v ní mluvila o přípravě na závody v samotném Mexiku, o soupeřkách i vlastním družstvu a ostatních gymnastkách, nebo potom o přímém průběhu začátku jejich gymnastických disciplín. Redakce rovněž vyzývala čtenáře k zaslání dotazů na Věru, aby mohli v dalších číslech přinést takové informace, které lid v Československu o jejich sportovní modle zajímaly.¹⁴⁴ Věra Čáslavská byla v Československu ikonou, lidé ji milovali a před Olympijskými hrami v Mexiku jí přáli ty největší možné úspěchy. Stala se zároveň nejvděčnějším tématem pro sportovní redaktory, kteří připravovali pro *Československý sport* články s olympijským obsahem. Čáslavské zlaté medaile však přišly pro Československo až v jeho úplném závěru Her. Nejprve bojovaly gymnastky ve víceboji, jak družstev, tak jednotlivkyň. Deník pečlivě sledoval dění v hale Auditorio Nacional a s logickým časovým zpožděním přinášel novinky a změny v bodovém ohodnocení i pořadí. Vyjadřoval podporu i přání čs. gymnastkám, aby dosáhly na, v nejlepším případě, nejcennější umístění. Hodnotil zároveň sovětské soupeřky, a to s pokorou a respektem k jejich výkonům, i když se objevily i dohady nad nadhodnocováním Sovětek ve víceboji družstev.¹⁴⁵ Po konečných výsledcích ve víceboji byla Čáslavská jednoznačně označena za královnu gymnastiky díky zlaté medaili v jednotlivcích, a to i když jako družstvo musely československé gymnastky sklonit hlavu

¹⁴⁴ Hovory s Věrou. (rubrika) *Československý sport*. 1968, XIV. (239; 242; 245; 251), s. 2; 2; 2; 3

¹⁴⁵ NESG. Zlatý květ na stříbrné větvi: Vera, Vera, ra, ra, ra. *Československý sport*. 1968, XIV., (253), s. 3

před gymnastkami Sovětského svazu. Důležitý okamžik však přišel až v dalších samostatných disciplínách, konkrétně v prostných. Čáslavská obdržela totožný bodový výsledek jako sovětská reprezentantka Larisa Petrikovová, tedy byly zlatem oceněny společně. Když došlo na medailový ceremoniál, mexičtí pořadatelé upřednostnili československou hymnu před sovětskou. U zvuků sovětské hymny však Věra Čáslavská po boku Larisy Petrikovové sklonila hlavu směrem doprava a dolů na znamení, že pro ni tato hymna nehraje.¹⁴⁶ Její gesto bylo hromadně označeno za „tichý protest“, byť mu nejlépe porozuměli pouze obyvatelé tehdejšího Československa – jednoduše nesouhlasila se sovětskou okupací.¹⁴⁷ Když se k tomu přidá její podpis pod manifestem *Dva tisíce slov*, který připojila ještě před srpnovou intervencí, měli hlavní představitelé ČSTV jasno, jak v jejím případě v budoucnu postupovat – zákaz činnosti a členské vyřazení, které radikálně ovlivnilo její další životní působení.¹⁴⁸ O této bojovné a hrdé epizodě z XIX. olympijských her však deník *Československý sport* nepřinesl ani jedinou zmínku – Věra Čáslavská byla opěvovaná jako národní sportovní hrdinka, miláček fanoušků i udatná sportovkyně; do takového obrazu protest proti soudružským sovětským bratrům nezapadal. Zároveň je ale nutné uvést, že tato neinformovanost v tisku byla s největší pravděpodobností zapříčiněna funkcí cenzurní instituce, kterou byl Úřad pro tisk a informace, fungující od konce srpna.¹⁴⁹ Redaktoři mohli mít buď nařízeno nevydat tento typ informace v konkrétním čísle, nebo se sami mohli obávat praktických následků, pokud by se tento typ informačního odporu proti sovětské straně v deníku objevil. Deníky neměly publikovat informace, které by vyznívaly negativně vůči státům Varšavské smlouvy; redaktoři se tak mohli chtít vyhnout případným komplikacím či obviněním z vyvolávání protisovětských nálad. Věře Čáslavské všichni blahopřáli, k šesti olympijským medailím, ale i ke svatbě s čs. atletem a olympijským medailistou z Tokia 1964, Josefem Odložilem, která ani československým, mexickým či světovým médiím neunikla. Bylo to její finále, které si v soukromí naplánovala. *Československý sport* ji zpovídal a sledoval tak, že toho snad ani nemohlo být řečeno více o, teď již, paní Odložilové-Čáslavské.¹⁵⁰ K jejím sportovním i soukromým úspěchům jí rovněž blahopřáli i hlavní představitelé státu a strany, stejně jako ostatním úspěšným československým olympionikům.

¹⁴⁶ Věra 68[film]. Režie Olga SOMMEROVÁ, 2012

¹⁴⁷ KOSATÍK, Pavel. *Věra Čáslavská: Život na Olympu*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4297-0 (s. 87)

¹⁴⁸ Věra 68[film]. Režie Olga SOMMEROVÁ, 2012

¹⁴⁹ BEDNÁŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8 (s. 193)

¹⁵⁰ *Československý sport*. 1968, **XIV**. (255 – 257)

I oni vyjádřili svou hrdost a radost z toho, co pro Československo vybojovala.¹⁵¹ Jak bylo předesláno výše, netrvala tato situace dlouho.

I když *Československý sport* věnoval spoustu svého úsilí i času a prostoru osobnosti Věry Čáslavské, neopomíjel ani další důležité události her XIX. letní olympiády samotné, a to jak z československého pohledu, tak z toho světového. První medaili, hodnoty bronzové, získal pro Československo diskař Ludvík Daněk¹⁵² a den na to vybojovala první zlatou medaili atletka výškařka, Miloslava Rezková, o které do té doby téměř nikdo ze sportovního světa nevěděl.¹⁵³ Ani sama si nedávala vysoké cíle, prohlásila, že „*místo známých děvčat z našich stadiónů jsem tu většinou viděla tváře závodnic, s kterými jsem skákala poprvé. A které jsem si tak přála porazit. Alespoň některé.*“¹⁵⁴ Druhé zlato a třetí medaili do sbírky přidal střelec Jan Kůrka, o němž se toho taktéž moc nevědělo, ale který dokázal zvítězit na olympijských hrách i přesto, že „*srpnové události velice narušily (jeho) tréninkový plán.*“¹⁵⁵ Ještě než začaly sbírat medaile gymnastky, ohromila svět mladičká Milena Duchková, která vybojovala zlatou medaili ve skocích do vody – skoku z věže. Zařadila se po bok Rezkové, Čáslavské a dalších gymnastek k ženám, které stály u zrodu jednoho z nejlepších olympijských výsledků Československa.¹⁵⁶ Poté, co úspěšně odcvičily gymnastky, dovršilo Československo svou medailovou sbírku díky volejbalovému družstvu mužů a zápasníků v řecko-římském zápase, Miroslavu Zemanovi a Petru Kmentovi.¹⁵⁷ *Československý sport* se všem těmto výjimečným sportovním výkonům československých reprezentantů věnoval s náležitou úctou a přinesl věcné reportáže plné radosti z výsledků a oslav jejich bojovnosti. Pochopitelně nezapomněl opomenout setkání představitelů KSČ a státu se všemi úspěšnými olympioniky poté, co se vrátili do Československa. Přijali je na Pražském hradě, kde jim udělili státní vyznamenání a kde bylo samozřejmě nejvíce „povyku“ kolem manželů Odložilových.¹⁵⁸ Hojné množství článků bylo taktéž z disciplín s čs. účastí, jako byl fotbal, veslování nebo cyklistika.¹⁵⁹

¹⁵¹ NESG. Radostné setkání olympioniků s představiteli naší země: Sláva pro všechny lid. *Československý sport*. 1968, XIV. (259), s. 1, 8

¹⁵² POPPER, Jan. K naší první medaili: Daněk zvítězil nad sebou. *Československý sport*. 1968, XIV. (246), s. 3

¹⁵³ NESG. Zlato pro Miloslavu Rezkovou: Pravý kov zlatnice. *Československý sport*. 1968, XIV. (247), s. 1, 8

¹⁵⁴ POPPER, Jan. Nejlepší trojlístek na světě. *Československý sport*. 1968, XIV. (248), s. 3

¹⁵⁵ (kol) Kdo je Jan Kůrka: Zlatá medaile + 60 odznaků. *Československý sport*. 1968, XIV. (249*), s. 1

* deník t. d. vytiskl na titulní straně opět číslo 248, pořadí i následující výtisk nasvědčují jasně očíslování na 249

¹⁵⁶ NESG. Nejmladší – nejúspěšnější: Triumf Duchkové. *Československý sport*. 1968, XIV. (252), s. 1, 8

¹⁵⁷ *Československý sport*. 1968, XIV. (255), s. 6, 8

¹⁵⁸ NESG. Radostné setkání olympioniků s představiteli naší země: Sláva pro všechny lid. *Československý sport*. 1968, XIV. (259), s. 1, 8

¹⁵⁹ *Československý sport*. 1968, XIV. (236 – 260)

Deník se však pochopitelně věnoval rovněž zahraničním úspěchům a převratným sportovním výsledkům na mexických Olympijských hrách. Zahrnout bychom do nich měli i akt zapálení olympijského ohně, kterého se jako první žena v historii ujala atletka Enriqueta Basiliová.¹⁶⁰ Ze světových výkonů či kauz se do mediálního popředí dostal výkon Američana Boba Beamona, který ve skoku do dálky stanovil nový světový rekord na hodnotě 890 cm. „(...) dosáhl výkonu, nad kterým všichni přítomní doslova zkameněli.“¹⁶¹ Jeho výkon se stal předmětem dohadů společně s nově použitým povrchem na atletickém oválu – tartanem –, a s vlivy nadmořské výšky, která se oproti původním předpokladům zdála pro sportovce a jejich výkony přívětivější.¹⁶² Před Věrou Čáslavskou se k politickému protestu rozhodli američtí sprinteři tmavé pleti Tommie Smith a John Carlos, kteří tehdy chtěli světu ukázat, že vždy budou bojovat za rovnoprávnost bělochů a černochů (tzv. Black Power).¹⁶³ Při ceremoniálu po závodě na 200 m, v němž Smith zvítězil a Carlos doběhl jako třetí, předvedli svůj protest, který *Československý sport* popsal velmi podrobně: „*Na stupně vítězů šli pomalým, rytmickým krokem, ruce za zády, z tribuny to vypadalo, jako by v nich nesli svůj pár treter. Ano, šli bosí – v černých podkolenkách, v nichž oba již předtím absolvovali závod. Na stupních vítězů vstoupil nejvýše Tommie Smith: na americkém dresu mu svítila bílá placka s modrým nápisem ‚Bojuji za lidská práva‘, na tváři, vroubené uzounkým vousem, se nepohnul ani sval. Vztyčil v levé ruce bílou botu, pravou ruku zvedl s pěti roztaženými prsty (později řekl na tiskové konferenci svým velice tichým a nevzrušeným hlasem: ‚Pět roztažených prstů znamená, že proti nejednotnosti je bílá síla všemocná.‘) Pak botu odložil a do pravé ruky, oblečené v rukavici, přijal blahopřání markýze Exetera. Stejně se zachoval John Carlos, jenomže v rukavici byla jeho levička. To ještě mnozí lidé na tribunách považovali za žert. Pak zazněly první tóny americké hymny, na stožáry stoupaly dva hvězdnaté prapory. Smith i Carlos se obrátili čelem k nim, sklonili čela, vztyčili ruce s černými rukavicemi sevřenými v pěst (pěst – to je síla naší jednoty, správnost našeho boje, věrnost našim ideálům.). Ani stopa radosti v tmavých tvářích dvou nejlepších sprinterů světa. Zato vzdor, tvrdost, odhodlání.“¹⁶⁴ Za tento vzdorovitý akt na stupních vítězů byli oba aktéři potrestáni Olympijským výborem USA vyloučením z olympijské výpravy a posláním zpět do USA. Na jejich obranu vystoupila řada dalších amerických atletů, kteří americké delegaci*

¹⁶⁰ (ČTK/UPI) (popis fotografie) *Československý sport*. 1968, **XIV.** (243), s. 1

¹⁶¹ NESG. Záplava světových rekordů pokračuje: Beamonův skok do XXI. století. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (248), s. 8

¹⁶² POPPER, Jan. Očima našich zpravodajů: Rekordy v řídkém vzduchu. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (236), s. 1

¹⁶³ KOSATÍK, Pavel. *Věra Čáslavská: Život na Olympu*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4297-0 (s. 87)

¹⁶⁴ POPPER, Jan. Gesto Smitha a Carlose. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (247), s. 3

pohrozili vlastním odchodem z olympijské vesnice. Vzdor Smithe a Carlose byl mimo jiné namířen také proti tehdejšímu předsedovi MOV, Averymu Brundageovi.¹⁶⁵ Souznění s protestem a jeho napodobení v rámci olympijských pravidel však pokračovalo. Další američtí atleti se na medailovém ceremoniálu snažili upoutat pozornost – černými barety, stejným nápisem *Bojuji za lidská práva*, bosýma nohama či černými punčocháči.¹⁶⁶ Dalece politice, ale výrazným zásahem do sportovních dějin, se zapsal jiný Američan, výškař Dick Fosbury. Jako první dokázal v olympijské soutěži zvítězit za použití tehdy novátorského stylu, který dostal označení „flop“. „*Jeho zádový styl, kombinace atletiky s gymnastikou, fascinoval diváky a sváděl odborníky k nekonečným debatám.*“¹⁶⁷

Jak již bylo zmíněno, XIX. letní olympijské hry v hlavním městě Mexika poutaly pozornost novým povrchem na atletickém oválu, vysokou nadmořskou výškou, netradiční stravou¹⁶⁸ i svým celkovým propojením s místní kulturou¹⁶⁹. Z příspěvků zpravodajů na místě se dá lehce vyčíst fascinace mexickým prostředím, vábení exotiky latinskoamerické země i možná překvapení z toho, že není vše takové, jako se dopředu zdálo. Ani tak ale, řekněme i z toho ideologického pohledu, nechybělo v deníku během období Olympijských her téma domácí politické scény. Uveřejnil například dopis prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandera Dubčeka olympionikům¹⁷⁰, blahopřání prezidenta Ludvíka Svobody a dalších představitelů státu a strany Miloslavě Rezkové ke zlaté medaili¹⁷¹ nebo poděkování a gratulace Věře Čáslavské za její skvělé výkony od těch samých – L. Svobody, O. Černíka, J. Smrkovského a A. Dubčeka, a to v přímé souvislosti s 50. výročím vzniku československé republiky.¹⁷² To *Československý sport* zahrnul rovněž do svého vydání dne 28. října 1968, kdy na titulní straně zveřejnil krátký článek místopředsedy ÚV ČSTV Nejezchleba s názvem *Ve prospěch lidu*, který pojmenovával i tehdy nově vzniklý a diskutující se návrh zákona na československou federaci, z něhož si dovoluji citovat závěrečnou pasáž: „*Uvědomujeme si, že tento historický krok další spolupráce a bratrského soužití po padesátiletém vývoji se mohl uskutečnit až v podmínkách socialismu a pod vedením Komunistické strany Československa. Proto všechnu naši činnost i v tělesné výchově v nových podmínkách zaměříme*

¹⁶⁵ NESG. Odboj černých proti nadvládě bílých v americké výpravě: Smith: Udělal bych to znovu.

Československý sport. 1968, **XIV.** (249), s. 6

¹⁶⁶ NESG. Bojkot amerických černochoů v Mnichově realitou?: Demontrace na stupních vítězů pokračují. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (250), s. 1

¹⁶⁷ NESG. Hovoří se o nich: Dick Fosbury. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (250), s. 3

¹⁶⁸ POPPER, Jan. Očima našich zpravodajů: Třetí dopis domů. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (237), s. 1

¹⁶⁹ POPPER, Jan. Očima našich zpravodajů: Ulice přátelství. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (240), s. 4

¹⁷⁰ NESG. Alexander Dubček našim olympionikům. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (241), s. 1

¹⁷¹ NESG. President republiky: Srdečně blahopřeji! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (248), s. 1

¹⁷² NESG. Nejhezčí dar republice. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (255), s. 1

na prohloubení socialistické tělesné výchovy a socialismu v naší vlasti.“¹⁷³ Završením celé etapy v rámci zkoumaného období byla potom reflexe přijetí olympioniků po jejich návratu do země představiteli státu, v rámci kterého hrdinka Čáslavská věnovala dříve zmíněným stranickým gratulantům každému miniaturu své zlaté medaile.¹⁷⁴ Pochopitelně nechybí projev nejvyššího muže státu, prezidenta Ludvíka Svobody, který vyzdvihoval Věru Čáslavskou se slovy „*Pro nás doma jste prostě naše Věra, a máme Vás rádi.*“¹⁷⁵

4. 3. 2 Rudé právo

V době konání XIX. letních olympijských her 1968 přinášel novinky a zajímavosti z místa dění v Mexiku pouze jeden redaktor, a to Zdeněk Paul. Obdobně jako u Zimních her zaujímaly zprávy z Letních her především poslední nebo předposlední až poslední stranu deníku. Zajímavosti z Her, jako například popis televizní trasy z Mexika do Prahy, nebo výrazné sportovní úspěchy československých i světových reprezentantů, se objevily zmínky v podobě fotografií s popisem na titulní straně, kde se mimo jiné každý den během samotného konání Her objevoval rámeček *Co si přečtete dnes o olympiádě v Mexiku.*¹⁷⁶ V úvodních číslech zkoumaného období zveřejnil deník taktéž dopis prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandera Dubčeka, v nichž sportovcům vyjadřuje podporu a přání, aby byli zastánci olympijských myšlenek, které jsou velmi blízké idejím míru, přátelství a čestného sportovního boje,¹⁷⁷ i zpětný dopis olympioniků Dubčekovi, v němž mu děkují za projevený zájem o jejich olympijskou výpravu. Zároveň žádají, aby jejich poděkování předal i prezidentovi republiky, vedení strany a vládě.¹⁷⁸

Nepochybně nejvýraznější postavou celého olympijského dění v Mexiku se stala gymnastka Věra Čáslavská, která byla od počátku pasována do role favoritky a která své výkony konfrontovala se sovětskými soupeřkami. I před zahájením Her byla v hledáčku reportérů a fotografů, kteří sledovali téměř každý její krok.¹⁷⁹ Po zahájení Her se však pozornost *Rudého práva* zaměřovala na sportovní dění a výsledky ze všech možných olympijských disciplín. V případě Čáslavské tomu tak tedy bylo až v závěru celého olympijského programu, kdy závodily gymnastky. Deník sledoval podrobný vývoj

¹⁷³ NESG. Ve prospěch lidu. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (255), s. 1

¹⁷⁴ (popis fotografie) NESG. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (259), s. 1

¹⁷⁵ NESG. Projev prezidenta republiky olympionikům. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (259), s. 1

¹⁷⁶ *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (283 – 293), s. 1

¹⁷⁷ NESG. Dopis soudruha A. Dubčeka našim olympionikům. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (280), s. 1

¹⁷⁸ NESG. Dopis olympioniků A. Dubčekovi. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (281), s. 8

¹⁷⁹ PAUL, Zdeněk. Čáslavská na roztrhání. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (278), s. 8

gymnastických soutěží a samotné výkony čs. reprezentantek.¹⁸⁰ Po triumfu Čáslavské ve víceboji uveřejnil na titulní straně fotografii ze stupňů vítězů za účelem oznámení zisku další zlaté medaile do československé sbírky z XIX. letních olympijských her. Ve sportovní rubrice potom uveřejnil nezbytnou reportáž ze soutěže a také rozhovor s Čáslavskou, která v něm naznačovala konec závodní kariéry, trable v přípravě po srpnových událostech i možné svatební přípravy s Josefem Odložilem, což bylo po celou dobu velkým lákadlem a námětem na otázky od reportérů směrem k ní.¹⁸¹ Bylo to tak i v případě mexického tisku a mexické veřejnosti, kteří si Čáslavskou zamilovali. Po skončení soutěží však vedoucí olympijské delegace Hradec rovněž nadnesl téma případné, ale velmi nepravděpodobné, emigrace některého ze sportovců. „*Všichni budeme v Praze v noci 29. října. Ne, nikdo nezůstane v zahraničí. Nikdo nás nenutí k návratu, je to akt dobrovolného rozhodnutí. Ale všichni naši olympionici se těší domů, protože milují svou zem a chtějí v ní žít.*“¹⁸² Čáslavskou však čekaly ještě samostatné disciplíny, které se lidem v Československu vryly do paměti podstatně více, a to zejména kvůli situaci po prostných. Jak jsem popsala výše v případě *Československého sportu*, Věra Čáslavská se na stupních vítězů po boku sovětské reprezentantky Petrikovové rozhodla dát najevo svou nevoli vůči srpnové intervenci vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Ani komunistický stranický tisk ve svém pozávodním vydání neuveřejnil nic o tomto gestu Čáslavské, opěvoval její výkony v jednotlivých disciplínách, ale gesto zamlčel. I zde se mohlo jednat o cenzurní opatření či přímé nařízení ze strany Úřadu pro tisk a informace. Obdobné protestní gesto, které učinili američtí sprinteři po závodě na 200 m, naopak získalo v *Rudém právu* o něco větší pozornost. Nepřinesl sice ani tak zprávu o samotném gestu Američanů, ale neopomněl uveřejnit rozhodnutí Olympijského výboru USA o jejich vyloučení z olympijské vesnice.¹⁸³ Fotograficky i reportážně však zveřejnil souhlasné gesto dalších amerických sprinterů tmavé pleti, kteří obsadili první tři místa na trati 400 m a kteří vystoupali na stupně vítězů v černých baretech a zdravili diváky zaťatými pěsti. Sami sprinteři však své gesto napřímo za souhlasné neoznačili. „*Pršelo. (...) Hledáte vždy složitosti v jednoduchých věcech. Každý zdraví jinak. Někteří dokonce používají fašistického pozdravu. Jiní pouze mávnou rukou a my zvedneme pěsti. Nevím, co je na tom zvláštního. Každý může zdravit, jak chce.*“¹⁸⁴ Zpětně se celému „černému protestu“ věnovalo

¹⁸⁰ PAUL, Zdeněk. Mexický tisk aplauduje Věře Čáslavské: Dnes v noci o medaile: Jak prožívala povinné Jana Kubičková. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (290), s. 8

¹⁸¹ *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (292), s. 1 + (pl) Interview s královnou málem s policejní asistencí: Poslední velký závod? *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (292), s. 8

¹⁸² NESG. Vdává se gymnastika za atletiku. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (293), s. 7

¹⁸³ NESG. Carlos a Smith vypovězení. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (287), s. 8

¹⁸⁴ NESG. Rozkol v americké výpravě (Evans). *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (288), s. 5

Rudé právo až 31. října, kdy zveřejnilo fotografii sprinterů se zdviženými pěstmi včetně ohlasů dalších sportovců. Zároveň jasně dával najevo, „že atletická část OH v Mexiku byla především černou olympiádou.“¹⁸⁵

Z obecného sportovního hlediska ale *Rudé právo* nezaostávalo, během období konání Her pravidelně přinášel reportáže a výsledky téměř z každé disciplíny. Během těchto konkrétních dvou týdnů zveřejňoval na posledních dvou stranách články o fotbalu, volejbalu, veslování, plavání, vzpírání, atletice, cyklistice, boxu, zápasu i pochopitelně gymnastice. Přidával světové významné výkony, jako byl např. i výše zmíněný výškař Dick Fosbury se svým revolučním stylem „flop“, který ovšem mimo jiné trenér atletů USA zatím nikomu dalšímu nedoporučoval.¹⁸⁶ Na druhou stranu nezůstal bez povšimnutí i výkon největšího favorita plaveckých soutěží, Marka Spitze, který na své oblíbené trati 100 m motýlek skončil až na stříbrné pozici a deník to charakterizoval jako senzaci.¹⁸⁷ Abych se ale ještě vrátila k československé reprezentaci, tak ta dostávala na stránkách deníku samozřejmě velký prostor zejména v momentech zlatého úspěchu. Oslavovala se zlatá medaile Miloslavy Rezkové, bronz diskaře Ludvíka Daňka i další zlato střelce Jana Kůrky. Velmi se věnoval nečekané zlaté medaili Mileny Duchkové ve skoku do vody z věže, která tento úspěch vybojovala ve stejných momentech, kdy gymnastky nastupovaly ke svému cvičení ve víceboji. Nakonec přidal reportáž ze závěrečného zápasu volejbalistů, kteří jej prohráli a z olympijského turnaje si odvezli bronzové medaile, které deník neprezentoval úplně jako úspěch.¹⁸⁸ V tom samém čísle pak přidal ještě informaci o bronzových medailích zápasníků Kmenta a Zemana, které charakterizoval jako tradiční.¹⁸⁹ Co však zaujímal nejvíce prostor, byl závěrečný blyštivý úspěch Věry Čáslavské v gymnastických disciplínách¹⁹⁰ i nakonec se uskutečnivší svatba Věry Čáslavské a Josefa Odložila v mexické katedrále. Podrobně popisoval, co se onen den (27. října 1968) v Mexiku dělo – obřad na velvyslanectví, tlačeni vně i uvnitř katedrály i popis obřadu uzavření manželského svazku v této katedrále, který jednoznačně vystihoval takto: „Ke konci obřadu jí (Věře Čáslavské) vytryskly slzy – nedůstojný rámeček měnil svatbu

¹⁸⁵ (pich-jd) Černý protest. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (297), s. 8

¹⁸⁶ NESG. Tip pro lovce autogramů – Dick Fosbury. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (289), s. 7 + NESG.

Napodobovat Fosburyho se nedoporučuje: Královna sportu a novátoři. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (290), s. 7

¹⁸⁷ NESG. Senzace v olympijském bazénu: Spitz bez zlaté medaile. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (290), s. 7

¹⁸⁸ NESG. Finiš se čs. odbíjenkářům nepodařil: Hladká prohra 0:3. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 5

¹⁸⁹ PAUL, Zdeněk. Bronz ze žíněnky na rozloučenou: Kment, Zeman třetí. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 6

¹⁹⁰ PAUL, Zdeněk. Pro každého z oblíbených státníků jedna medaile: Zlatý večer před svatbou. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 6

*v divadlo a chrám v tržiště – to bylo příliš na její vyčerpané nervy.*¹⁹¹ Po návratu do Československa část výpravy s Věrou Odložilovou-Čáslavskou reportéři zachytili oslavy a přivítání olympioniků na ruzyňském letišti, stejně jako články uzavírali jednu sportovní kapitolu s názvem *XIX. letní olympijské hry 1968 v Mexiku*.¹⁹² Na závěr zkoumaného období byli čs. olympionici přijati prezidentem republiky a za účasti dalších stranických představitelů na Pražském hradě, kde byli ti s nejzdařilejšími výkony vyznamenáni vysokými státními oceněními. Prezident Svoboda taktéž pronesl projev, v němž všem olympionikům poděkoval. Symbolem tohoto setkání byl akt předání miniatur svých zlatých medailí Věrou Čáslavskou čtyřem nejváženějším představitelům státu. *Rudé právo* zachytilo moment s tím nejdůležitějším – prezidentem Svobodou.¹⁹³

¹⁹¹ PAUL, Zdeněk. „Vera a Pepito“ se nemohli dostat k oltáři: Jejich „ano“ překřičel dav. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 6

¹⁹² NESG. Nadšené ruzyňské ovace patřily „nejdražšímu zbytku“ olympioniků: Poslední zlato, stříbro, bronz doma. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (296), s. 8

¹⁹³ (ČTK) Za účasti soudruhů A. Dubčeka, J. Smrkovského, O. Černíka a E. Erbana prezident republiky přijal čs. olympijskou výpravu. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (298), s. 1

ZÁVĚR

V české, respektive československé, historii není mnoho olympijských her, které by byly toliko významné či důležité, které by měly na lid v České republice, respektive Československu, takový dopad, jako oboje Olympijské hry, které se konaly v roce 1968. Vývoj ve společnosti bychom toho roku mohli popsat jako dokonalou sinusoidu, sportovní výkony však paradoxně stále stoupaly. X. zimní olympijské hry přinesly historický úspěch československému sportu a XIX. letní olympijské hry je dokázaly napodobit, ne-li předčit. Oboje Olympijské hry se také konaly v převratných společenských podmínkách, Zimní hry se odehrávaly ve vzkvétající benevolenci Komunistické strany Československa k československé společnosti, byť přímý vliv Moskvy se ještě neotupoval. Na druhou stranu Letní hry zastihly československou společnost v jejím velkém útlumu – téměř dva měsíce od vojenské intervence vojsk Varšavské smlouvy do země. Československé společnosti, nadýchnuté k novému životu v podmínkách Pražského jara, tanky s vojáky vzaly dech. Přesto se sportovci vypravili na Olympijské hry do Mexika, aby na tomto poli za svou zemi bojovali. Reflexi celého dění pak měl na starosti denní tisk. Srovnajme si tedy, jak moc se lišilo informování ve výše zmíněných denících v případě obou Olympijských her.

Moskva vždy od únorového puče 1948 udávala Československu svůj diktát, nebylo tomu jinak ani v únoru 1968, i když byl v té době pro Československo Sovětský svaz prezentován jako hodný spojenec, bratr. Československo a nové vedení KSČ se rozhodlo udělat krok jiným směrem, který Moskva neschvalovala; Olympijské hry v Grenoblu se ale uskutečnily ještě v dobré atmosféře, která dávala naději na nové/lepší zítřky. Deník *Československý sport* byl ve svém informování o Olympijských hrách docela otevřený a snažil se sportem spíše spojovat. Fakt, že se jednalo o Ústřední orgán Československého svazu tělovýchovy, nebylo možné jen tak opomenout, proto deník zastával svou roli a publikoval informace z ČSTV i některé významné stranické záležitosti KSČ. *Rudé právo* potom bylo Orgánem Ústředního výboru Komunistické strany Československa a zastával věrnost stranické ideologii.

Obě období vyznávala jasnou inklinaci k Sovětskému svazu, hodnotám socialismu a stavěla své principy na dělnickém hnutí. Zimní olympijské hry v Grenoblu nepřinášejí z pohledu charakteristiky ideologie v tisku závratná zjištění, zkoumané deníky reflektují dění na hrách s racionalizací a přidávají jasná fakta. Z jejich politického zaměření nijak nevymizely protizápadní tendence; k tomuto postoji velmi napomáhala nepříznivě se

vyvíjející válka ve Vietnamu i spory o rovnoprávnost barevného obyvatelstva. Ve společnosti se s přispěním médií formuje otázka, kam bude Československo směřovat a jak v nastalém vývoji, který spustily stranické i organizační záležitosti uvnitř KSČ, pokračovat. Československo je z výsledků Olympiády v Grenoblu nadšené, miluje své úspěšné olympioniky, stejně jako miluje nové stranické vedení s A. Dubčekem v čele. Zastával ve státě nejvíce respektovanou funkci, Antonín Novotný jako tehdejší prezident republiky byl tzv. na odchodu, tisk i veřejnost dávaly jasně najevo své sympatie k Dubčekovi. Tisk byl v souvislosti s Olympijskými hrami kritický i pochvalný k československým i světovým sportovcům stejnou měrou. Období února 1968 není z pohledu společenských či politických změn ještě toliko radikální, Akční program KSČ se začíná teprve připravovat, oslavy 20. výročí převzetí moci Komunistickou stranou mají u veřejnosti stále své právoplatné místo – společnost se k tomuto odkazu stále hlásí, pouze vidí v nově udaném směru prostor pro změny. Olympijská myšlenka měla v denním tisku své nezastupitelné místo; jednalo se zároveň o nějaký způsob prezentace socialistického zřízení a zejména jeho funkčnosti na sportovním poli celému světu. *Československý sport* mu věnoval velkou část svého prostoru, i když jako deník se sportovní tematikou měl za úkol referovat i o dění v jiných sportech. *Rudé právo* jako stranický a politicky či hospodářsky zaměřený deník o Olympijských hrách taktéž informoval a poskytované informace čtenářům se mnohdy shodovaly s těmi, které si měli možnost lidé přečíst i v *Československém sportu*.

Pokud bychom chtěli hledat rozdíly v informování v tisku během Letních olympijských her v Mexiku, pravděpodobně jich moc nenajdeme. Československá veřejnost po srpnové intervenci vojsk pěti států Varšavské smlouvy na území jejího státu měla navrácené politiky z Moskvy za hrdiny, Alexander Dubček byl stále oblíbený, ale dostával se do stínu na jaře zvoleného prezidenta, generála Ludvíka Svobody. Společností tentokrát rezonují otázky pobytu sovětských vojsk na čs. území i otázky zákona o federalizaci státu; nálada v ní navíc není ideální, utržené rány se lidem po srpnové okupaci ještě v říjnu 1968 nedokázaly zahojit. V olympijské výpravě vidí naději na znovunabytí hrdosti a cti ve světovém světle, na to, jak ukázat okolnímu světu svou bojovnost – sport se stal jediným nástrojem, jak bojovat proti něčemu, co na politickém boji za daných okolností nelze porazit. Pokus o demokratizaci nevyšel, nebylo jasné, jak bude dále život v Československu vypadat. Veřejnost i tisk opět své olympioniky milovali; nelze s určitostí říci, na jaké hodnotě v té době byla obliba stranického vedení KSČ a vedení státu – bylo relativně krátce po intervenci i po podpisu Moskevského protokolu, veškeré dramatické změny, které by společnost

a obyvatelstvo v určitých oblastech devastovaly, měly teprve přijít. V té době si společnost jasně vybrala – byla to Věra Čáslavská, kdo se stal symbolem Olympijských her v Mexiku pro Československo i toho, že každý může bojovat svými vlastními možnostmi v této, bohužel do budoucna, předem prohrané bitvě. *Československý sport* i *Rudé právo* ji opěvovali, byla hvězdou, byla *královnou Her* v Mexiku, ale stejně jako pozdější režim zadusil pokusy o odpor proti němu v masovém měřítku, tak zadusil kariéru i společenský život této královny. Tisk během Her v Mexiku zůstal na straně sovětského bloku, i když by šlo mezi řádky přečíst zoufalství z toho, co se tehdy v srpnu v Československu stalo, jakmile někdo ze sportovců vzpomněl *srpnové události* nebo *srpnový výpadek v tréninku*. Nejvýraznějším ukazatelem v informování o Olympijských hrách z pohledu ideologie je bezpochyby absence reflexe gesta Věry Čáslavské, které se neobjevilo ani v *Československém sportu*. Z toho je patrná jasná role Úřadu pro tisk a informace, který cenzurními zásahy v médiích bojoval proti antisovětským postojům.

Pro přímé srovnání informování veřejnosti tiskem během Olympijských her 1968 v rámci ideologického směru bychom dokázali charakterizovat pouze nejasnou míru negativity. V zimě se svět začíná Československu otevírat, před začátkem podzimu se mu naopak začíná opět zavírat. Oboje Olympijské hry se konaly na začátku určitého procesu – v únoru šlo o počínající reformní proces, v říjnu se cesty začaly ubírat normalizačním směrem. Ani jedna tendence se ale v tehdejším tisku ve zkoumaném období pro potřeby této práce naplno nerozvinula. V obou případech plně fungovala cenzura. Není tedy možné jednoznačně určit dominantní prvky ideologie, které se promítly do reflexe obou Olympijských her a které se v obou obdobích odlišovaly.

V této práci jsem se rozhodla zkoumat reflexi Olympijských her v roce 1968 v tehdejším denním tisku a to, do jaké míry do této reflexe zasahovala dobová režimní ideologie. Tato analýza však neprokázala konkrétní či jednoznačný výsledek. Vybraná periodika chránila tehdejší režim i ideologii, pozorovat můžeme jen drobné, spíše subjektivní či sugestivní, změny. Předpokládaná hypotéza o změně v pojetí Olympijských her před srpnovou intervencí a po ní dobovým tiskem se příliš nepotvrdila. Olympijské hry v něm dostaly, dle mého názoru, přiměřený prostor; tisk přinášel aktuální výsledky i reportáže ze zajímavých závodů či zápasů. Splnil svou informativní roli a držel se zavedených témat i principů KSČ. Zároveň tato analýza prokázala nezastupitelnou roli sportu a olympijského hnutí ve společnosti – za jakékoliv politické situace veřejnost spojují a v konkrétních podmínkách mohou dokázat nemožné.

SUMMARY

In this thesis I have decided to study ways of reflection of the Olympic Games in 1968 in the daily press at that time and how much did the period regime ideology interfere in this reflection. In the Czech or Czechoslovakian history respectively there have not been many Olympic Games with such an impact on the people in the Czech Republic or Czechoslovakia respectively like both Olympic Games in 1968. The evolution in the society went up and down throughout the year but in sport the results kept improving. The X Olympic Winter Games 1968 gave Czechoslovakia a historical success and risen high demands on sportsmen had got bigger with Games of the XIX Olympiad 1968 where they later proved their qualities. The Winter Olympics took place in France while in Czechoslovakia people were experiencing a slow start of the Prague spring and loosening strict conditions had set by the Czechoslovakian communism party before. Otherwise the 1968 Summer Olympics caught the Czechoslovakian society in recession - nearly two months after the Warsaw Pact military invasion of the land. Soldiers with army tanks took the Czechoslovaks' breath gained earlier away. Despite this athletes went to Mexico to fight their own battles on the sport field. In both cases the Soviet Union was still a leader and Czechoslovaks adhered to values of socialism and built their principles on working movement. The analysis of daily press itself did not prove any specific or unequivocal result though. Chosen periodicals protected the regime and ideology of that time, we can observe minor, rather subjective or forceful, changes. Both observed periodicals gave the Olympic Games 1968 their earned space, they contained reports from each discipline and results. The censorship was working both in February and October and we can at least name one example of its orders directed to reporters in daily press or any local media. The expected hypothesis about changes in the interpretation of the Olympic Games before the intervention in August and after it in that time press was not much proved. We cannot surely define certain ideological elements in the media contents of the observed daily press included in this thesis. The press gave an appropriate space to the Olympic Games in my opinion; it was bringing the results and reports of interesting races or matches. It fulfilled its role of an informative platform and stucked to the long-term established themes and principles of the communist party in Czechoslovakia. Also this analysis proved an irreplaceable role of sport and the Olympic movement in the society – they have been connecting the public at any political situation and in specific conditions they can always achieve the impossible.

POUŽITÉ ZDROJE A ODBORNÁ LITERATURA

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8

BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj: aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1

BINKOVÁ, Pavlína. Ideologie, sport a mediální událost. *Revue pro media* [online]. 2006, 2006(11), 7 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z:

http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue11/esej_binkova_11.pdf

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. Politologie. ISBN 80-86861-71-6

HOBERMAN, John M. *Sport and Political Ideology* [online]. 1. Austin, Texas, US: University of Texas Press, 1984 [cit. 2018-04-06]. ISBN 9780292768871. Dostupné z: <https://play.google.com/books/reader?id=MXT8AwAAQBAJ&printsec=frontcover&output=reader&hl=cs&pg=GBS.PT8>

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8

KOSATÍK, Pavel. *Věra Čáslavská: Život na Olympu*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4297-0

KOSÍK, Miloš. *Olympismus*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-975-9

KRUPIČKA, Miroslav a Dita KŘÍŽOVÁ. Historie rozhlasu v kostce. *Český rozhlas* [online]. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/>

POPPER, Jan, ed., KOHLMANN, Čeněk, ed. a BŘEZINA, Jaroslav, ed. *Mexico 68: 19. olympijské hry; 10. zimní olympijské hry, Grenoble*. 1. vydání. Praha: Olympia, 1969. 204 nečíslovaných stran

SERVICE, Robert. *Soudruzi: světové dějiny komunismu*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2009. 482 s., [24] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-257-0105-8

ŠARADÍN, Pavel. *Historické proměny pojmu ideologie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. 131 s. Politologická řada; č. 12. ISBN 80-85959-94-1

Poznámky z diskuse na 93. schůzi předsednictva ústředního výboru KSČ k obsazení Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy. *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.: Pražské jaro 1968* [online]. Praha: Richard Novotný, 2007, 20.8.1968 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: http://www.68.usd.cas.cz/files/dokumenty/edice/820_2.pdf

Chronologie událostí 20. a 21. srpna 1968. *Ústav pro studium totalitních režimů: Stránky věnované událostem roku 1968 a 1969* [online]. ÚSTR, 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/srpen-1968/srpen-1968-chronologie/>

Čierna nad Tisou. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Čierna_nad_Tisou

Platón. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Platón>

Thomas More. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2015 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/kultura/thomas-more/r~3eadcca68ddb11e59772002590604f2e/?redirected=1523107824>

Československý sport. 1968, **XVI**. (25 – 260)

Rudé právo. 1968, **48. ročník/49. ročník** (29 – 299)

Historie.cs, Akční program KSČ. [online] Česká televize, 2018. Dostupné zde: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/218411058220006/>

Rudí prezidenti, epizoda 4 (Poslušný generál – Ludvík Svoboda) [online]. Česká televize, 2018. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11687481655-rudi-prezidenti/217562266510004-poslusny-general-ludvik-svoboda>

Věra 68 [film]. Režie Olga SOMMEROVÁ, 2012

SEZNAM ZKOUMANÝCH ČLÁNKŮ

(Mc) Cesta za vítězstvím. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (37), s. 1

(rubrika) Hovory s Věrou. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (239; 242; 245; 251), s. 2; 2; 2;
3

(rubrika) Růže z Grenoblu. *Československý sport*. 1968, **XVI.** (25 – 42)

(rubrika) Z galérie favoritů/ZOH hrdinové. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (27 – 43)

(titulek) NESG. Senzace dne: Finsko – Kanada 5:2! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (34),
s. 1

KOHLMANN, Čeněk. Než vzplane olympijský oheň. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (30),
s. 2

MAREK, Jaroslav. Únor 1948 realizoval tužby pokrokových sil: Z bojů za sjednocení
tělovýchovného hnutí. *Československý sport*. 1968, **XVI.** (32 + 34 + 41), s. 2.

MAŠEK Otakar a Gustav VLK. Dotažený výsledek – nedotažená hra. *Československý sport*.
1968, **XIV.** (32), s. 1, 4

MATĚJKA, Josef. Vítězný únor 1948 – vítězný start sjednoceného tělovýchovného hnutí.
Československý sport. 1968, **XIV.** (47), s. 3

MATĚJKA, Josef. Vítězný únor 1948 - vítězný start sjednoceného tělovýchovného hnutí: Jak
to bylo před dvaceti lety. *Československý sport*. 1968, **XVI.** (47), s. 3.

NESG. Ani druhé vystoupení hokejistů nenadchlo: Vyhráváme, ale naše hra to není...
Československý sport. 1968, **XIV.** (34), s. 1, 8

NESG. Bronzová Vltava Hany Maškové. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (36), s. 1, 4

NESG. Bude Afrika bojkotovat OH? *Československý sport*. 1968, **XIV.** (44), s. 1

NESG. Černý kůň z Vídně zarehtal – a Kanada prohrála. *Československý sport*. 1968, **XIV.**
(34), s. 8

NESG. Exportní plány francouzských výrobců zmařeny?: Pozadí sporu. *Československý
sport*. 1968, **XVI.** (34), s. 7

NESG. Hlásíme se k závěrům lednového zasedání ÚV KSČ: Z diskusního příspěvku doc. dr. E. Bosáka, předsedy ÚV ČSTV, na III. zasedání ÚV ČSTV. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (53), s. 2

NESG. Jako ve Sv. Mořici: Nechtěli jsme vyhrát? *Československý sport*. 1968, **XIV.** (43), s. 3

NESG. Jiří Raška splnil sen generací našich lyžarů: První zimní zlato do ČSSR – Olympijský vítěz – mistr světa. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (37), s. 1, 8

NESG. Mašina šampióna se zadřela – československým pískem... *Československý sport*. 1968, **XVI.** (41), s. 1, 8.

NESG. Mzda strachu – jen o gól! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (36), s. 1, 4

NESG. Neuvěřitelné rozhodnutí MOV: JAR do Mexika! *Československý sport*. 1968, **XVI.** (41), s. 7

NESG. Ostré výroky proti komercionalizaci sportu: Brundage nespokojen. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (32), s. 3

NESG. Ostrý útok mexického tisku na MOV: Mexičané odjeli za Brundagem! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (54), s. 1

NESG. Podle očekávání – klidně, bezpečně... *Československý sport*. 1968, **XIV.** (36), s. 4

NESG. Porážka po osmi letech. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (39), s. 1, 4

NESG. Pro pražského primátora – desítka... *Československý sport*. 1968, **XIV.** (38) s. 1, 4

NESG. Předseda ÚV ČSTV a ČSOV doc. Dr. Emanuel Bosák: Největší čs. úspěch na ZOH. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (44), s. 1, 3

NESG. Radostné chvíle na ruzyňském letišti: Raškovy medaile už doma! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (44), s. 1, 4

NESG. Raška doma. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (45), s. 1

NESG. Slavné chvíle naší výpravy. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (37), s. 1

NESG. Světový tisk reaguje na senzaci na středním můstku: Ohlas na Rašku: Vyhrál nejlepší. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (38), s. 1, 4

- NESG. V posledním závodě X. ZOH - skoku na 90 m můstku: Raška opět zazářil. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (43), s. 1, 4
- NESG. Ve středu zahájily soutěž krasobruslařky: Flemingová v čele, Mašková pátá. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (33), s. 3
- NESG. Vyznamenání zavazuje! *Československý sport*. 1968, **XVI.** (49), s. 1
- (kol) Kdo je Jan Kůrka: Zlatá medaile + 60 odznaků. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (249*), s. 1
- (popis fotografie) (ČTK/UPI) *Československý sport*. 1968, **XIV.** (243), s. 1
- (popis fotografie) NESG. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (259), s. 1
- NESG. Alexander Dubček našim olympionikům. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (241), s. 1
- NESG. Bojkot amerických černochoů v Mnichově realitou?: Demontrace na stupních vítězů pokračují. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (250), s. 1
- NESG. Hovoří se o nich: Dick Fosbury. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (250), s. 3
- NESG. Hráli jsme o zlato: Zůstal nám bronz. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (255), s. 6
- NESG. Kment a Zeman pokračují v tradici zápasnických úspěchů: Bronzový obr – bronzová muška. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (255), s. 8
- NESG. Nejhezčí dar republiky. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (255), s. 1
- NESG. Nejmladší – nejúspěšnější: Triumf Duchkové. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (252), s. 1, 8
- NESG. Odboj černých proti nadvládě bílých v americké výpravě: Smith: Udělal bych to znovu. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (249), s. 6
- NESG. President republiky: Srdečně blahopřeji! *Československý sport*. 1968, **XIV.** (248), s. 1
- NESG. Projev presidenta republiky olympionikům. *Československý sport*. 1968, **XIV.** (259), s. 1

- NESG. Radostné setkání olympioniků s představiteli naší země: Sláva pro všechny lid. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (259), s. 1, 8
- NESG. Solidarita černochoů. *Československý sport*. 1968, **XVI**. (246), s. 4
- NESG. Ve prospěch lidu. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (255), s. 1
- NESG. Významný historický akt: Zákon o federaci podepsán. *Československý sport*. 1968, **XVI**. (258), s. 1
- NESG. Za doping – diskvalifikace. *Československý sport*. 1968, **XVI**. (246), s. 4
- NESG. Záplava světových rekordů pokračuje: Beamonův skok do XXI. století. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (248), s. 8
- NESG. Zlato pro Miloslavu Rezkovou: Pravý kov zlatnice. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (247), s. 1, 8
- NESG. Zlatý květ na stříbrné větvi: Vera, Vera, ra, ra, ra. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (253), s. 3
- POPPER, Jan. Gesto Smitha a Carlose. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (247), s. 3
- POPPER, Jan. K naší první medaili: Daněk zvítězil nad sebou. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (246), s. 3
- POPPER, Jan. Nejlepší trojlístek na světě. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (248), s. 3
- POPPER, Jan. Očima našich zpravodajů: Rekordy v řídkém vzduchu. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (236), s. 1
- POPPER, Jan. Očima našich zpravodajů: Třetí dopis domů. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (237), s. 1
- POPPER, Jan. Očima našich zpravodajů: Ulice přátelství. *Československý sport*. 1968, **XIV**. (240), s. 4
- (-db-) Každý chtěl Raškovi blahopřát...: Ve Frenštátě bylo veselo. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (51), s. 8
- (-pú-) Radostná zpráva z Grenoblu: Zlatá medaile Jiřího Rašky – Největší úspěch čs. sportovce v historii zimních olympijských her. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (42), s. 1

(šv, pn) Počasí v Grenoblu spíš na pěstování růží: Jak vojáci přenášeli horu. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (35), s. 4

(Telefoto ČTK – UP!) Seveřané na lopatkách, Nones vyhrál medaili: Hana Mašková zaváhala, zatím je pátá. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (38), s. 8 (popis pod fotografií)

NESG. Africký bojkot OH: Již 14 států odřeklo účast v Mexiku. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (50), s. 8

NESG. Dnes končí hokejová selanka: Před Kanadou nic nového. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (43), s. 8

NESG. Hokejový odvar bez chuti a vůně. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (39), s. 8

NESG. Hry v Grenoblu špatným příkladem?: A. Brundage znovu o pojmech amatér a profesionál. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (51), s. 8

NESG. První krasobruslařské medaile rozděleny: Mašková vybojovala bronz. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (41), s. 12

NESG. Úspěšní olympionici vyznamenáni: První tajemník ÚV KSČ A. Dubček přijal přední sportovce. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (55), s. 1

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. 20 let čekali čs. hokejisté na druhou olympijskou stříbrnou medaili: Zlaté medaile patří SSSR. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (48), s. 12

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Hokejové drama rozhodne až poslední dějství: Nečekané vítězství nad SSSR opět otevřelo cestu.... *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (46), s. 8

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Jen krůček chyběl k vítězství. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (48), s. 12

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Málo přesvědčivý začátek. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (37), s. 8

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Na první zlatou medaili v historii ZOH jsme čekali až do Grenoblu: Triumf Rašky na můstku v Autrans. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (42), s. 4

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Silná čtyřka poprvé zkřížila hokejky: Když chybí muška, snaha nestačí. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (44), s. 8

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Skončily pro nás dosud nejméně úspěšnější zimní olympijské hry: Raška králem skokanských soutěží. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (49), s. 4

ŠVADLENA, Václav a Karol PANIAK. Zatím jsme bez porážky, ale... *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (41), s. 12

Ze zahraničních pramenů – I. O dějišti X. zimních olympijských her: Grenoble a skutečnost. *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (29), s. 8

(ČTK) Za účasti soudruhů A. Dubčeka, J. Smrkovského, O. Černíka a E. Erbana prezident republiky přijal čs. olympijskou výpravu. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (298), s. 1

(pich-jd) Černý protest. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (297), s. 8

(pl) Interview s královnou málem s policejní asistencí: Poslední velký závod? *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (292), s. 8

NESG. Carlos a Smith vypovězeni. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (287), s. 8

NESG. Dopis olympioniků A. Dubčekovi. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (281), s. 8

NESG. Dopis soudruha A. Dubčeka našim olympionikům. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (280), s. 1

NESG. Finiš se čs. odbíjenkářům nepodařil: Hladká prohra 0:3. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 5

NESG. Nadšené ruzyňské ovace patřily „nejdražšímu zbytku“ olympioniků: Poslední zlato, stříbro, bronz doma. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (296), s. 8

NESG. Napodobovat Fosburyho se nedoporučuje: Královna sportu a novátoři. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (290), s. 7

NESG. Rozkol v americké výpravě (Evans). *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (288), s. 5

NESG. Senzace v olympijském bazénu: Spitz bez zlaté medaile. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (290), s. 7

NESG. Tip pro lovce autogramů – Dick Fosbury. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (289), s. 7

NESG. Vdává se gymnastika za atletiku. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (293), s. 7

PAUL, Zdeněk. „Vera a Pepito“ se nemohli dostat k oltáři: Jejich „ano“ překřičel dav. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 6

PAUL, Zdeněk. Bronz ze žíněnky na rozloučenou: Kment, Zeman třetí. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 6

PAUL, Zdeněk. Čáslavská na roztrhání. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (278), s. 8

PAUL, Zdeněk. Mexický tisk aplauduje Věře Čáslavské: Dnes v noci o medaile: Jak prožívala povinné Jana Kubičková. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (290), s. 8

PAUL, Zdeněk. Pro každého z oblíbených státníků jedna medaile: Zlatý večer před svatbou. *Rudé právo*. 1968, **49. ročník** (294), s. 6

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Prohlášení Předsednictva ÚV KSČ z 20. srpna 1968

Příloha č. 2 – Titulní strana deníku *Československý sport*/č. 37, ročník XIV.

Příloha č. 3 – Titulní strana deníku *Československý sport*/č. 255, ročník XIV.

Příloha č. 4 – Titulní strana deníku *Rudé právo*/č. 42, 48. ročník

Příloha č. 5 – Titulní strana deníku *Rudé právo*/č. 292, 49. ročník

Příloha č. 6 – Logo X. zimních olympijských her 1968

Příloha č. 7 – Logo XIX. letních olympijských her 1968

Příloha č. 1 – Prohlášení Předsednictva ÚV KSČ z 20. srpna 1968

Všemu lidu Československé socialistické republiky!

Včera dne 20. srpna 1968 kolem 23. hod. večer překročila vojska Sovětského svazu, Polské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky státní hranice Československé socialistické republiky. Stalo se tak bez vědomí presidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády i prvního tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů.

V těchto hodinách zasedalo předsednictvo ÚV KSČ a zabývalo se přípravou XIV. sjezdu strany. Předsednictvo ÚV KSČ vyzývá všechny občany naší republiky, aby zachovali klid a nekladli postupujícím vojskům odpor. Proto ani naše armáda, Bezpečnost a Lidové milice nedostaly rozkaz k obraně země.

Předsednictvo ÚV KSČ považuje tento akt za odporující nejenom všem zásadám vztahů mezi socialistickými státy, ale za popření základních norem mezinárodního práva.

Všichni vedoucí funkcionáři státu, KSČ i Národní fronty zůstávají ve svých funkcích, do nichž byli jako představitelé lidu a členů svých organizací zvoleni podle zákonů a jiných norem, platných v Československé socialistické republice.

Ústavními činiteli je okamžitě svoláváno zasedání Národního shromáždění, vlády republiky, předsednictvo ústředního výboru KSČ svolává plénum ÚV KSČ k projednání vzniklé situace.

Předsednictvo ÚV KSČ¹⁹⁴

¹⁹⁴ Předsednictvo ÚV KSČ. Všemu lidu Československé socialistické republiky! *Rudé právo*. 1968, **48. ročník** (231), Příloha „Zvláštní vydání“, s. 1

Příloha č. 2 - Titulní strana deníku Československý sport/č. 37, ročník XIV.

**První Raška splnil sen generací našich lyžařů
První zimní zlato do ČSSR**

48 let čekal čs. zimní sport na tuto chvíli. Jsme světovou velmočí: 9. Divin, 12. Rydval, 19. Hubač. Blahopřání s. A. Dubčeka olympijskému vítězi. Další překvapení: Tomáš Kučera čtvrtý mezi sdruženími. Sánkari konečně zahájili. Běldová osmá. Killy na cestě k další zlaté? Kanada málem klopýtla podruhé.

OLYMPIQUES D'HIVER GRENOBLE 1968

Telefonuji GUSTAV VLK & OTAKAR MAŠEK

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN ČSTV

Československý sport

PRAHA • PONDĚLÍ 12. 2. 1968 • ROČ. XVI • 40 HAL • 37

Olympijský vítěz - mistr světa

Blahopřání soudruha Alexandra Dubčeka

První tajemník středního výboru KSČ soudruh Alexander Dubček poslal v neděli odpoledne Jiřímu Raškovi, prvním československým olympijským vítězí v historii ZOH, do Grenoble lesní poštovou teleogramku. Blahopřání k vynikajícímu historickému úspěchu - k získání zlaté medaile - kterým jste prokázali naši vlast, československou socialistickou republiku na zimních olympijských hrách 1968.

Naše zimní medaile

hokej	1920	bronz
hokej	1928	bronz
hokej	1948	stříbro
Divin	1960	stříbro
hokej	1964	bronz
Mašková	1968	bronz
RASKA	1968	ZLATO

Skok překonal sjezd

V Austran při mistrovství světa byla překonána překážka. Dávka se byla více než na sto metrů a to v Austran, kde se konala soutěž. Osmá, která byla v té době byla v Austran, kde se konala soutěž. Osmá, která byla v té době byla v Austran, kde se konala soutěž.

První Raška splnil sen generací našich lyžařů

První tajemník středního výboru KSČ soudruh Alexander Dubček poslal v neděli odpoledne Jiřímu Raškovi, prvním československým olympijským vítězí v historii ZOH, do Grenoble lesní poštovou teleogramku. Blahopřání k vynikajícímu historickému úspěchu - k získání zlaté medaile - kterým jste prokázali naši vlast, československou socialistickou republiku na zimních olympijských hrách 1968.

CESTA ZA VÍTEZSTVÍM

První Raška splnil sen generací našich lyžařů. První zimní zlato do ČSSR. Blahopřání soudruha Alexandra Dubčeka. Naše zimní medaile.

ČTĚTE DNES V Československém sportu

ZOH str. 3, 4, 5, 8
Teže další činnosti čs. kopané str. 6, 7

GSSR O TŘETÍ MÍSTO

Na druhém fotbalovém turnaji na americkém kontinentě budou čs. reprezentanti bojovat o třetí místo v argentinském Rosario. V sobotu tohoto víkendového pohára klubových mistrů porazili vaxx Rudopůl 1:1 (11) brankami Mrazila, Radice a Korádě.

SLAVNÉ CHVÍLE NAŠÍ VÝPRAVY

Dům Les Grandes Alpes se již stal vřím, jen se klidným dmonem pro závody. Hrota, která tam dříve neexistovala ani myš, úplně zvonila mlčí. Ča jí také ostatek zbylých hráčů chtěl být ještě chvíli v jím.

LYŽOVÁNÍ

Skok - střední můstek

1. RASKA (ČSSR)	216,5
2. Bacher (Rak.)	214,2
3. Preml (Rak.)	212,8

Závod sdružení

1. Killy (NSR)	493,0
2. Kälin (Švýc.)	497,94
3. Kunt (NDR)	444,10

BOBY

Dvouosadčivé

1. Hiale I (Monti - de Paolis)	1:32,9
2. NSR (Flech - Bader)	1:32,9
3. Kuzmko I (Pantur - Neag)	1:33,4

RYCHLOBRUSLENÍ

100 m ženy

1. Gumprecht (Hol.)	1:32,9
2. Thawová (SSSR)	1:32,9
3. Hämöová (USA)	1:33,4

Neoficiální klasifikace po 12 jízdách: 1. Kolkouso 33 (1 - 1 - 2 - 1) a Tinko 28,5 (1 - 1 - 1 - 1), 4. USA 27 (1 - 3 - 1), 5. SSSR 21 (1 - 1 - 1 - 0), 6-7. Trancó 18 (1 - 2 - 0 - 1) a Hiale 19 (2 - 0 - 0 - 1), 8. Hoidalová 18 (1 - 1 - 1 - 1), 9. Svádová 17 (1 - 0 - 1 - 1), 10. ČSSR 14 (1 - 0 - 1 - 1), 11. NSR 12 (1 - 1 - 0 - 1), 12-13. Švýcarsko 9 (1 - 1 - 1 - 1) a NDR 9 (0 - 1 - 1 - 1), 14. Zemská 4 (0 - 0 - 1 - 1), 15. Británie 3, 16-17. Maďarsko a Polsko 1.

zdroj fotografie: Oddělení časopisů Knihovny Národního muzea

Veřejný... (vertical text on the left margin)

Proletáři všech zemí, spojte se!

PÁTEK 25. ŘÍJNA 1968... CENA 50 HALÉROU

Co si přečtete dnes o olympiádě v Mexiku

- DUOKOVÁ: HELE, DOSTALA JSEM MEDIALI... ZLATÝ (A STŘÍBRNÝ) OSMIKOJ... NA ZAPASNICE ZINĚČE RUŠNO

Skončila 5. plenární schůze České národní rady... POSTAVENÍ NAŠICH NÁRODŮ

DELEGAČE ČR V PŘEDSEDY VLADY ING. O. GERNIKA... SLEZSKA SE BUDE PŘILÍZLETI PŘI UPRAVĚ POMĚRŮ V ČESKÉ REPUBLICE

PRÁHA 24. října (Ov) (veřejnost) — Ve čtvrtek pokračovala 5. plenární schůze České národní rady... PRÁHA 24. října (Ov) — V úterý dne 23. října 1968 se v Praze konala plenární schůze České národní rady...

OKAMŽIK NEODMÍTLI A ŽÁDOU KAŽDÉHO OPONENTE... PRÁHA 24. října (CTK) — Ve čtvrtek se konala schůze vlády...

Senzace ze slověžské Prahy

Staročeská přírodní síla... Senzace ze slověžské Prahy... Staročeská přírodní síla, ze zvláštního přírodního jevu, který se odehrává na území v blízkosti pražského centra...

ROZKAZ PRESIDENTA REPUBLIKY K 50. VÝROČÍ VZNIKU ČESKOSLOVENSKA

Soudruh předseda vlády... Rozkaz presidenta republiky k 50. výročí vzniku Československa... Prezident republiky musí být lidem lidem dobrý a být v souladu s jeho vůlí...

20 let strojních a traktorových stanic

DOPIS ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ... Praha 24. října (CTK) — V Ústředním výboru v Praze byla ve čtvrtek slavnostně zahájena výroční schůze 20. výročí vzniku strojních a traktorových stanic... PRÁHA 24. října (CTK) — V Ústředním výboru v Praze byla ve čtvrtek slavnostně zahájena výroční schůze 20. výročí vzniku strojních a traktorových stanic...

Zásady pro vytváření federálních orgánů státní správy

PRÁHA 24. října (CTK) — Ve čtvrtek se konala schůze vlády... Zásady pro vytváření federálních orgánů státní správy... Vláda schválila zásady pro vytváření federálních orgánů státní správy...

Soudruh A. Duček přijel V. V. Kuzněcova

PRÁHA 24. října (Ov) — První vicepremiér... Soudruh A. Duček přijel V. V. Kuzněcova... Soudruh A. Duček přijel V. V. Kuzněcova...

Pozdravní telegram

PRÁHA 24. října (CTK) — Předškolní děti... Pozdravní telegram... Pozdravní telegramy byly zaslány do různých částí republiky...

Zvyšší se výměna zboží mezi ČSSR a Rumunskem

MURKUSZ 24. října (Zpravodaj RP a CTM) — Obchodní protokol... Zvyšší se výměna zboží mezi ČSSR a Rumunskem... Vlastní výroby... Zvyšší se výměna zboží mezi ČSSR a Rumunskem...

Soudruh Smrkovský mezi studenty

PRÁHA 24. října (CTK) — Ve čtvrtek... Soudruh Smrkovský mezi studenty... Soudruh Smrkovský mezi studenty...

Po stopách padesáti let... s českým národním proudem

OD NAŠEHO WASHINGTONSKÉHO ZPRAVODÁJE... Po stopách padesáti let... s českým národním proudem... Po stopách padesáti let... s českým národním proudem...

Živí svědectví minulosti

Uvědomíme si, že dnešní předpoklady... Živí svědectví minulosti... Uvědomíme si, že dnešní předpoklady... Živí svědectví minulosti...

Čs. tyden v Bejrútu

PRÁHA 24. října (Zpravodaj CTM) — Konečně... Čs. tyden v Bejrútu... Čs. tyden v Bejrútu...

Příloha č. 6 - Logo X. zimních olympijských her 1968

zdroj: <https://www.olympic.org/grenoble-1968>

Příloha č. 7 - Logo XIX. letních olympijských her 1968

zdroj: <https://www.olympic.org/mexico-1968>

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Pokludová Martina	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2015/2016	
E-mail diplomantky/diplomanta: 73638095@fsv.cuni.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia/kombinovaná forma	

Předpokládaný název práce v češtině:

Ideologie v periodickém tisku během zimních a letních olympijských her 1968

Předpokládaný název práce v angličtině:

Ideology in periodicals during the winter and summer olympic games 1968

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezi)

LS 2017/2018

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Práce se zaměřuje na dobovou režimní ideologii, vyskytující se v článkách konkrétního periodického tisku v období konání X. zimních olympijských her 1968 ve Francii a zároveň v období konání XIX. letních olympijských her 1968 v Mexiku. Cílem práce je analýza ideologických prvků vztahujících se k daným celosvětovým sportovním událostem, jak byly tyto prezentovány v Československu 1968 před vojenskou intervencí ze strany SSSR na území Československa v srpnu 1968 a po něm. Práce zahrnuje i srovnání zobrazení událostí během obou olympijských her v daném roce s odkazem na tehdejší aktuální dění v Československu.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

ÚVOD

1. VYMEZENÍ POJMŮ

1.1 Ideologie

1.1.1 Komunistická ideologie

1.2 Politika ve sportu

Tato kapitola včetně podkapitol pojednává o vymezení důležitých pojmů vztahujících se k tématu práce tak, aby byl zachován kontext událostí, které jsou předmětem práce.

2. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

2.1 Pražské jaro 1968

2.2 Operace „Dunaj“ 1968

2.3 Vojenská intervence SSSR do ČSSR 1968

Kapitola a její podkapitoly vysvětlují historické souvislosti událostí kolem olympijských her v roce 1968, které měly dopad na československou společnost i na výkony československých sportovců.

3. OLYMPIJSKÉ HRY

3.1 Stručná historie

3.2 X. zimní olympijské hry 1968 ve Francii

3.2.1 Důležité události během her

3.2.2 Československo a jeho účast na hrách

3.3 XIX. letní olympijské hry 1968 v Mexiku

3.3.1 Důležité události během her

3.3.2 Československo a jeho účast na hrách

Kapitola se z menší části věnuje olympijským hrám v obecné míře, z větší části pojednává o zimních a letních olympijských hrách konaných v roce 1968, který byl pro Československo politicky a společensky velmi důležitý. Kapitola se věnuje dvěma konkrétním olympijským hrám z pohledu jejich konání, organizace a československých výkonů.

4. ZOBRAZENÍ UDÁLOSTÍ BĚHEM OLYMPIJSKÝCH HER 1968 V DOBOVÉM PERIODICKÉM TISKU VE VZTAHU K DOBOVÉ REŽIMNÍ IDEOLOGII

4.1 Stručná charakteristika vybraného periodického tisku

4.1.1 Československý sport

4.1.2 Rudé právo

Podkapitoly se věnují ve stručnosti charakteristice a historii jednotlivého periodického tisku.

4.2 Události X. zimních olympijských her 1968 a jejich pojetí tiskem v období 30. 1. – 3. 3. 1968

4.2.1 Československý sport

4.2.2 Rudé právo

4.3 Události XIX. letních olympijských her 1968 a jejich pojetí tiskem v období 5. 10. – 3. 11. 1968

4.3.1 Československý sport

4.3.2 Rudé právo

Podkapitoly se zaměřují na konkrétní zobrazení událostí olympijských her ve zkoumaném periodickém tisku v souvislosti s analýzou ideologických prvků tehdejšího politického režimu. Zkoumání periodického tisku je vymezeno obdobím kolem konání samotných olympijských her.

5. SROVNÁNÍ HER Z ROKU 1968 TAK, JAK BYLY PREZENTOVÁNY V DOBOVÉM PERIODICKÉM TISKU

Kapitola zahrnuje srovnání obou olympijských her z pohledu promítnutí ideologických prvků do článků periodického tisku, jak byly zkoumány v předchozí kapitole.

ZÁVĚR

POUŽITÉ ZDROJE A ODBORNÁ LITERATURA

SEZNAM ZKOUMANÝCH ČLÁNKŮ

PŘÍLOHY

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Československý sport a Rudé právo – vydání z období 30. 1. – 3. 3. 1968 a z období 5. 10. – 3. 11. 1968

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Komparativní analýza

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BENČÍK, Antonín, *Operace Dunaj, aneb internacionální vražda Pražského jara*, Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK, 2013

Kniha podrobně popisuje události před vojenskou intervencí vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR, odhaluje chování hlavních představitelů, zachycuje dění během celé operace a doplňuje informace k tomuto tématu československých dějin.

HOBERMAN, John M., *Sport and Political Ideology*, Austin: Univerzity of Texas Press,

1984

Kniha prezentuje hlavní sportovní ideologie 20. století, autor v ní definuje i pojem ‚ideologická rozdílnost‘ a zaměřuje se na sportovní ideologii vyjadřovanou dobovou inteligencí např. neomarxistů, a také oficiálními ideology nacistického Německa, Sovětského svazu, Německé demokratické republiky či Číny před obdobím vlády Mao Ce-tunga a po ní. Kniha prezentuje první teorii vztahu sportu a politiky vůbec.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-698-8

Kniha pojednává o historii médií ve 20. století, je stručným přehledem nejdůležitějších událostí v Československu v jednotlivých časových etapách, jak jsou v ní vyjádřeny, v souvislosti s mediálním vývojem.

KOSATÍK, Pavel. Věra Čáslavská: život na Olympu, vyd. 2, Praha, Mladá fronta, 2016, ISBN 978-80-204-4297-0

Kniha je autorizovaným životopisem nejúspěšnější české sportovkyně všech dob, která na dvou olympijských hrách po sobě získala sedm zlatých medailí. Kniha zachycuje uceleně celou životní dráhu jedné z nejvýznamnějších českých žen nové doby.

KOSÍK, Miloš, *Olympismus*. V Tribunu vyd. 1, Brno, 2010, ISBN 978-80-7399-975-9

Kniha pojednává o historii olympismu a olympijské myšlenky tak, jak ji vyjádřil baron Pierre de Coubertin. Zabývá se také historickými antickými olympijskými hrami, počátky novodobých olympijských her organizační struktury výborů, jejich zakládáním i financováním. Myšlenkou olympismu se autor zabývá také v souvislosti s jeho počátky v Československu.

POPPER, Jan, BŘEZINA, Jaroslav, KOHLMANN Čeněk. *Mexiko 68: 19. olympijské hry – 10. zimní olympijské hry, Grenoble*, Praha: Olympia, 1969

Kniha zachycující jako publikace oboje olympijské hry v roce 1968, je doplněná fotografiemi sportovců, zejména sportovců z Československa. Kniha obsahuje i kompletní tabulky výsledků a výkonů ze všech jednotlivých disciplín.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

HEJLÍKOVÁ, Petra. Politické události v Československu roku 1968 a jejich odraz v mezinárodním sportu. Plzeň, 2015. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

KOTTOVA, Anna. Mediální obraz Alexandra Dubčeka od začátku srpna 1968 do konce května 1969 v Rudém právu, Pochodni a Lidové demokracii. Praha, 2012. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

NEVORALOVÁ, Šárka Bc. Polemika o „českém údělu“ ve vybraném tisku v letech 1968 – 1969 (kritická diskurzivní analýza). Olomouc, 2014 Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra žurnalistiky. Vedoucí magisterské diplomové

práce PhDr. Petr Orság, Ph.D.

STROPNICKÝ, Matěj Bc. et Bc. Myslet socialismus bez tanků. Diskurzivní analýza pojetí a úlohy svobody slova v různých interpretacích československého roku 1968. Praha, 2012. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií, Katedra mediálních studií. Vedoucí magisterské diplomové práce Prof. PhDr. Václav Bělohradský.

Datum / Podpis studenta/ky

22. 5. 2017

.....